

צ'בזטי מזהר"ן

תנינא

דף כד: כה.

עם

ביאור חברותא

ללימוד בעיון

תורה לז

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מה גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(ה"מ שמו שמה)

תורה אור
 שמות יתרו יה (ט) ונתן
 יתרו על כל הטובה אשר
 צפה יקח לישאל אשר
 הצילו מיד מצרים:
 תורה לה
 תהלים קט (קנב) קדם
 דעתי מעדתיך פי לעולם
 ידעתי:
 תורה לו
 תהלים יז (יד) ממתים ידך
 יקח ממתים מחלך חלקם
 פתיים וצפונך וצפונך תמלא
 בטנם וישבעו בנים והניחו
 יתנם לעולליהם: (טו) אני
 בצדק אחזה פניך אשבעה
 בהקין תמונתך:
 תהלים ה (ג) מפי עוללים
 ויקים ידעך עז לפני
 צורריך להשבות אויב
 ומתנקם:
 תהלים כו (ד) אחת שאלתי
 מאת יקח אותה אבקש
 שבתי בבית יקח כל ימי
 ימי לחות בנצח יקח וילקח
 פתיקלו:

כד: ליקומי

לד לה לו לז

מוהר"ן תנינא

לד [א] ויחד יתרו על כל הטובה [ב]. כי אצל סתם בני אדם אין השמחה של כל הטובות ביחד כי יש חילוקים רבים בענין השמחה. למשל, כשבאין על התונה, יש מי ששמח מן האכילה שאוכל דגים ובשר וכיוצא ויש אחד ששמח מן הכלי זמר. ויש, ששמח מדברים אחרים כיוצא בהם. ויש ששמח מן ההתונה עצמה כגון המהותנים שאינם משגיחים על אכילה ושתיה רק שמחים מן ההתונה עצמה וכיוצא שאר חילוקים, אבל אין אדם שיהיה שמח מכל השמחות ביחד ואפי' מי ששמח מכל הדברים הנ"ל אעפ"כ אין השמחה מכל הדברים ביחד רק מכל אחד בפ"ע בזה אחר זה. גם יש אחד שאין לו שום שמחה כלל לא מן האכילה ושתיה ולא משאר דברים ואדרבה יש לו קנאה וצער שמקנא על השידוך על שזה נשתדך בזה. אבל שלימות וגדלות השמחה הוא מי שזוכה לשמוח מכל הטובות ביחד. וזה א"א כ"א כשמסתכל למעלה על כל הטובה דהיינו על השורש שמשם נמשכין כל הטובות, ושם בהשורש הכל אחד ואזי שמחתו מכל הטובות ביחד : ואז השמחה גדולה מאוד ומאירה באור גדול מאוד, כי ע"י הכלליות שנכלל שמחה בחבירתה נגדל ביותר אור השמחות וכן כל מה שנכללין יותר ריבוי השמחות זה כזה נגדל ונתוסף אור השמחה ביותר ויותר כי נגדל ונתוסף האור מאוד ע"י ההתנוצצות^א שמתנוצץ משמחה לחבירתה. וכל מה שיש יותר שמחות שנכללין ביחד נתוסף ביותר ויותר אור ההתנוצצות. וע"כ שנכלל השמחה של כל הטובות ביחד אזי אור השמחה גדול^ב מאוד על ידי רבוי ההתנוצצות מזה לזה ומזה לזה כנ"ל. וזהו **ויחד יתרו על כל הטובה** שהיה שמח מכל הטובות ביחד וזהו על כל הטובה כי היה מסתכל למעלה על כל הטובה היינו על השורש ששם הכל אחד ושם נכללין כל השמחות יחד וע"כ היה שמח על כל הטובות ביחד כנ"ל :

לה [ב] לומדי תורה ראוי להם לידע עתידות. וז"ש (תהלים קי"ט) **קדם ידעתי**, שאני יודע מקודם מה שיהיה. ומחוכן, **מעדותיך דהיינו מן התורה :**

לו [ג] תיכף שנעשה ספר, מן התורות הגבוהות והנפלאות מאוד מאוד, מאחר שנעשה מהם ספר, יש עליהם חיפויים והסתרות שנחפה אורם הצח והנפלא. והדפין של כריכה הם מחפים, וכו' :

לז [ד] (תהלים יז) ממתים ידך ה' ממתים מחלד וכו' אני בצדק אחזה פניך וכו'. הכלל שעיקר התכלית הוא רק לעבוד ולידך בדרכי ה' לשמו ית' כדי לזכות להכיר אותו ית' ולדעת אותו ית' שזהו עיקר התכלית וזהו רצונו ית' שאנחנו נכיר אותו ית' ואין ראוי לאדם שיהיה לו כוונה אחרת בעבודתו ית' כ"א למלאות רצונו ית' [ה] שאמר ונעשה רצונו [ז]. כי יש מי שעובד כל ימיו ורודף אחר תאוות עוה"ז, כדי למלאות בטנו וכריסו בתאוות עוה"ז. ויש מי שעובד ומשתדל כדי לזכות לעוה"ב וגם זהו נקרא מלוי בטן שרוצה למלאות בטנו ותאוותו

עם עוה"ב, וזהו בחינות [ז] **חלקם בחיים וצפונך תמלא בטנם.** חלקם בחיים, וצפונך, היינו הן אותן שבוחרין חלקם בחיים דהיינו למלאות תאוותם בחיים חיותם בעוה"ז. והן אותן שבוחרין ברב טוב הצפון דהיינו עוה"ב וזהו **וצפונך** שבוחרין בטוב הצפון דהיינו עוה"ב. ושניהם הם בחי' מילוי בטן כנ"ל, וזהו **חלקם בחיים וצפונך : תמלא בטנם.** שאלו ב' הכתות הן הבוחרים בעולם הזה והן העובדין בשביל עוה"ב שהם בחי' **חלקם בחיים וצפונך** כנ"ל שניהם הם בבחי' **תמלא בטנם** שרוצים למלאות בטנם ותאוותם זה בעוה"ז וזה בעוה"ב רק שזה הבוחר בעוה"ב הוא חכם יותר שבוחר בעולם עומד הקיים והנצחי וממאס עוה"ז שהוא עובר וכלה. וגם באמת בודאי טוב יותר הרבה לעבוד ה' אפי' אם עובד בשביל עוה"ב. אך אעפ"כ גם זה נקרא בחי' מלוי בטן כנ"ל. וזהו [ח] **ישבעו בנים** שהשביעה שלהם הוא בנים כדרך העולם שכל עבודתם הוא כדי להשאיר ירושה לבניו. ובאמת מי שאינו איש קדוש ורודף אחר תאוות ומניה ממונו לבניו הוא כמו מי שמלכלך עצמו בטינוף ולוקח טינוף ומכסה על הטינוף. כי באמת ממון דקדושה הוא גבוה מאוד ויש בו כמה בחי' גבוהות וקדושות עליונות מאד, כמבואר במקום אחר [ט] אבל הממון של תאוות עולם הזה הוא מותרות, שנשאר מן האדם מותרות אחר שמילא תאוותו בעוה"ז והמותרות אחר כל תאוותיו הוא הממון שנשאר אחריו. גם הבנים שאינם נולדים בקדושה הם ג"כ מותרות ממש כי הם באים ממותרות וסרחון ועכירת המוח שיוצא להוץ ומהו נתהוו הבנים בחי' טפה סרוחה [י] סרחון ממש [י]. ובשביל זה נקראים הבנים עוללים לשון טינוף כי **עולל פירשי' [יג]** טינוף וליכלוך וכנ"ל ומי שמניח בנים כאלו הוא גנאי ובזיון כי הם בחינות מותרות וטינוף. ע"כ הוא רוצה לכסות אותם ולייפות אותם עם הממון, שהוא ג"כ מותרות גמור שנשאר אחר כל התאוות כנ"ל, וזהו הירושה שמשאיר להם אחר מותו. נמצא שמכסה בטינוף על טינוף וזהו **ישבעו בנים** שהשביעה שלהם הוא בנים שבשביעם הם מבליים ימיחם. **והניחו יתרם לעולליהם** שמכסים במותרות על העוללים שהם ג"כ בחינות מותרות כנ"ל, היינו הירושה שמניחים לבנים שבשביעם זה מבליים ימיחם כנ"ל. אבל אני אין בוחר לעצמי מב' הכתות הנ"ל כ"א לזכות לחזות **בנועם ה' [יז]**. וזהו [יח] **אני בצדק אחזה פניך** שדוד המע"ה אמר שבחר לו רק לזכות בצדקות שלו לחזות פני ה' ולהכיר הבורא ית'. וגם הבנים שהוא הפין להשאיר כוונתו רק בשבילו ית' כדי להשלים כביכול צלם דמות תבניתו [יט] כי הבנים דקדושה הם גבוהים מאוד וכשארז"ל (יבמות סג ע"ב) כל מי שאינו עוסק בפ"ו כאלו ממעט את הדמות כי כשבא ונולד בן בעולם נולד ובא צלם אלקים כביכול ונשלם צלם דמות תבניתו וזהו **אשבעה [כ]** דהיינו השביעה של בנים בחי' **ישבעו בנים [כא]** הוא רק **בהקין תמונתך** שעיקר שביעתו של בנים

^א לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו
^ב * שמות יח ט'
^ג גם בדפורר ותרלד - ההתנוצצות, מתרלו - התנוצצות
^ד בתרלד - נגדול
^ה לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו
^ו לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו
^ז לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו
^ח ע"כ ז"פ ית'
^ט עין פרשי' שמות כט כה ד"ה רית ניהוח ופרשי' זכאים ב: ד"ה לשם ניהוח. ובספרי פנחס סוף פסקא יב.
^י תהלים יז יד
^{יא} המשך הפסוק הנ"ל
^{יב} לעיל בלק"מ קמא תורה כג אות ה/, כה אות ד/, תורה נו אות ה, תורה נט, סח, טט.
^{יג} אבות פ"ג
^{יד} עיין מעשה ז' בעטלערס יום הנישי למה צחקו על מעט המחזיק את המרובה שסיפר החכם הראשון.
^{טו} בתרלו ציין כאן (ברכות ח) ובתשכס חזק וציין (תהלים ח)
^{טז} תהלים ח' ג' פרשי' עוללים לשון ועוללתי בעפר קרני (איוב טז) וע"ש הלכלוך נקראו כל תינוקות עוללים:
^{יז} תהלים כו ד'

^א המשך הפרק הנ"ל תהלים יז טו
^ב הלשון מנוסח הברכה רביעית משבע ברכות
^ג תהלים יז טו הנ"ל
^ד תהלים יז יד הנ"ל

ליקוטי

לז לח למ

מוהר"ן תנינא

כה.

הוא רק מה שהוא מקיין ומעורר בזה תמונתו ית' בחי' צלם דמות תבניתו כנ"ל :

וזהו ממתים ירך ה' וכו' כי יש שהם מתים מיתה טבעיית שהם נולדים בליחות שרשיית ושאר דברים כאלו שעל ידם ראוי להם לחיות מספר שנים כאלו והם מתקיימים וחיים כל אותן השנים עד שנפסק ונכלה ליהותם [א] והיותם והם מתים מחלד וזהו בחי' **ממתים מחלד** : ויש שהש"י גזור עליהם מיתה קודם זמנם בשביל עונש וזהו **ממתים ירך ה' וכו'** ואלו ראוי להם עוה"ב מאחר שמתו קודם זמנם. אבל המתים מחלד הם בחי' בני עולם הזה שאין להם עולם הבא כי הם חיים וקיימים בעוה"ז בלי שום עונש עד שמתים מחלד כנ"ל. ודוד המע"ה אמר שמכ' הכתות הנ"ל דהיינו בני עוה"ז ובני עוה"ב וזהו **ממתים ירך ה' ממתים מחלד** היינו מן המתים ע"י ה' ויש להם עוה"ב ומן המתים מחלד דהיינו בני עוה"ז וזהו **חלקם בחיים וצפונך**. היינו ב' הכתות כנ"ל ששניהם בחי' **תמלא בטנם** היינו מילוי בטן בעוה"ז או בעוה"ב כנ"ל. וזהו **ישבעו בנים והניחו יתרם לעולליהם** כנ"ל. וגם מי שבחר בעוה"ב ורוצה להשאיר זכותו לבניו גם זה בחי' **ישבעו בנים והניחו וכו'**. אבל אני בוחר לעצמי מכ' הכתות הנ"ל **בצדק אחזה פניך** שעם כל הצדקות שלי אזכה לחיות **פני ה' / אשבעה בהקנין תמונתך** כנ"ל : ועכ"ז טוב מאודי אפי' מי שעובד בשביל עוה"ב. וגם טוב להשאיר זכותו לבניו כמובא [ב] שאין לאדם לקבל כל שכרו רק ישאיר מזכותו לבניו אחריו : רק שהצדיקים השלימים אוהבי ה' באמת כגון דוד וכיוצא אין בוחרים בכל זה כלל ואין רוצים לא בעוה"ז ולא בעוה"ב ולא להשאיר זכותם וצדקתם לבניהם רק למלאות רצונו ית' וכנ"ל :

לח [ג] לפעמים הגדול הולך ונוסע להקטן ולפעמים להיפך. דהיינו שלפעמים הצדיק נוסע על המדינה ומאיר להתלמידים ולפעמים התלמידים באים אצלו. ודע שזאת הבחינה היא גדולה, דהיינו כשהגדול נוסע להקטן זאת הבחינה היא גדולה ביותר. כי זה פשוט שהקטן צריך לבא להגדול כי הוא צריך לקבל ממנו. אך לפעמים אורו של הגדול הוא גדול מאד מאד עד שא"א להקטן לקבל מן הגדול במקומו מחמת ריבוי האור הגדול מאד. ע"כ מוכרח הגדול להוריד ולהכניע עצמו אצל הקטן ולילך אליו כדי שע"י יתמעט ויתגשם האור קצת כדי שיוכל הקטן לקבלו נמצא כשהגדול צריך לילך להקטן זהו מגדול עוצם מעלתו מאד כנ"ל [ד]. ומשה רבינו ע"ה ה' גדול כמעלה כ"כ עד שאפי' לפני גדולים ה' צריך להקטין עצמו ולהראות הכנעה נגדם כ"ש (כמדבר יב) **והאיש משה עניו מאד מכל האדם וכו'**, היינו אע"פ שגם הם היו גדולים מאד כגון יהושע ואהרן עכ"ז היה משרע"ה כמעלה גדולה ועצומה מאד עד שהוכרח להקטין עצמו ולהכניע עצמו נגדם כדי שיוכלו לקבל אורו כנ"ל. וזה בחי' (מגילה לא) ככל מקום שאתה

מוצא גדולתו שם אתה מוצא ענוותנותו [א], שבכל מקום שיש גדלות ביותר שם צריך ענוה וקטנות כדי שיוכלו לקבל האור כנ"ל. והנה כשהקטן בא לפני הגדול כדי לקבל ממנו ואזי הגדול מאיר בו ועיקר הדבר לעשות ממוהין דקטנות מוהין דגדלות דהיינו להאיר בהקטן להגדיל דעתו שיתגדל מקטנותו ויהי נעשה גדול דהיינו שיבא למוהין דגדלות וזהו בחי' המתקה. ולפעמים מאיר בו ע"י הארת פנים ונחמות שמואיר לו פניו בפנים שוחקות אנפין נהירין. ולפעמים אינו יכול לקבל ע"י והוא בבחי' אע"א דלא דליק מבטשין לי' [ב] שצריך להאיר בו ע"י יסורין שצריך לייסרו ולבזותו כדי לבטל אותו שיוכל לקבל. ודע כי אע"פ שהגדול צריך להוריד עצמו ולבטל עצמו קצת מגדולתו כדי שיוכל הקטן לקבל אע"פ אין נחשב זה הגרעון וההפסד של הגדול שצריך לבטל אורו לפי שעה, כנגד התיקון שנעשה בהקטן שהוא מתקנו ומגדילו. כי ביטול וקטנות הגדול הוא רק לפי שעה ואח"כ חוזר למעלתו, והוא מתקן ומגדיל את הקטן לגמרי כנ"ל :

וי"ש חילוקים בענין קטנות והכנעת הגדול אצל הקטן כדי לקבל אורו כנ"ל. כי הכל לפי הענין, לפעמים הוא בתנועה בעלמא ולפעמים צריך לילך ולנסוע אליו, והכל לפי הענין. כמו נר שכבה כשיש בו קצת אור עדיין יכולין להדליקו רק ע"י מה שמקרבין אותו קצת לנר הדולק דהינו שאוהוין אותו למטה אצל נר הדולק כידוע בחוש. וזה מחמת שיש בו עדיין קצת אור, אבל כשאין בו שום אור אין יכולין להדליקו מרחוק כ"א כשמקרבין אותו ממש להאור או להיפך וכו' :

לט [א] (תהלים מו) לכו חזו מפעלות ה' אשר שם שמות בארץ. כי באמת הדבר נפלא ונורא מאד, אשר ברא הש"י את כל הבריאה, שיש בה כמה וכמה דברים נפלאים ונוראים הרבה מאד מאד, **מה רבו מעשי ה' [ב]**. ואפי' בזה העולם לבד עצמו נפלאות ה', אשר ברא דוממים וצומחים וכו', ומי יוכל לשער גדולת ה' שיש בכריות של זה העולם, מכ"ש שאר העולמות. והכל כאשר לכל [ג] לא נברא אלא בשביל ישראל [ד]. וישראל בעצמן עיקר בריאתן בשביל בחי' שבת שהוא התכלית. כי שבת הוא תכלית מעשה שמים וארץ [ה], שהוא בחי' עולם הנשמות [ו] שהוא עולם שכולו שבת [ז] ושם ישיגו את הש"י כראוי בלי שום מסך המבדיל ובלי שום מונע, כי אז יהי' נעשה אחדות גמור, וכ"א יהי' מראה באצבעו זה ה' קיינו לו [ח] כמאמר רז"ל (תענית לא) וזהו התכלית שבשביל זה ברא הש"י את כל הבריאה כולה. וע"כ יש בוודאי בכל דבר ודבר שנברא בעולם בחי' התכלית, כי בכל דבר ודבר, יש בו התחלה וסוף, דהיינו ההתחלה ממקום שנשתלשל בהשתלשלות עד שנתגשם ונתהווה בזה התמונה והדמות. וגם יש בו בחי' התכלית והסוף שבשביל

תורה אור
תהלים ז' (יד) ממתים ירך
יקון מקמים מחלד חלקם
בתיים וצפונך תמלא
בטנם ישבעו בנים והניחו
יתרם לעולליהם: (טו) אני
בצדק אמתה פניך אשבעה
בהקנין תמונתך:
תורה לח
במדבר בהעלותך יב (ג)
והאיש משה עניו מאד מכל
האדם אשר על פני
הארץ:מכל
תורה לט
תהלים מו (ט) לכו חזו
מפעלות ידך אשר שם
שמות בארץ:
תהלים קד (כד) מה רבו
מעשיך יקון כלם תחכמה
עשית מלאה הארץ קננתך:
ישעיה כה (ט) ואמר ביום
הוא תנה אלתינו זה קיינו
לז' וישענו זה ידוך קיינו
לז' גגילה ונשקחה בישועתו:

¹ **הקדמת זוהר דף א: זוהר תרומה קלו.** [ועיין שער מאמרי רשב"י על הקדמת זוהר הנ"ל. ובראשית הכמה שער הקדושה פ"ב הובא בשל"ה הקדוש מסכת חולין פ' תורה אור ס"ק ג' ועיין תולעת יעקב ביאור התפילות לרבי מאיר בן גבאי שגרמו בא-ב של תפילות יוצר של שבת א-ל ארון על כל המעשים. ועיין ישר דברי אמת אות מט] (ללא על עולם התמיה נאמר אלל על עולם הנשמות כלא גוף ועיין בככות נז' שבת אחל משקיס לעוה"צ וקלאמר שם הכן יאידע שהכוונה לעולם התמיה ולא עולם הנשמות ואפי"ה הא קלאמר בשקיס הכוונה ששבת של עוה"ז לבניו כמו א' כפי' צעורה דהיינו שאין יחם כלל. וכ"ש עולם הנשמות. והיינו קלאמר רכינו הכל בחי' שבת)
² עיין לעיל תורה מט אות ו' ותורה נט אות ג' ושם גרשם
³ ישעיהו כה ט'

⁴ ספורנו שמות כג כו
⁵ מתורכי - וקיימים
⁶ מתורכי - תמונתך
⁷ מתורכי - מאד
⁸ עיין ילקוט שמעוני ויקרא פרק כו רמז תרעה. גם עיין לק"ה נחלות א' ב' שעי' הירושה לבנים צדיקים נעשים לבושין לאביהם. ועיין עירובין נד. שטוב לעשות צדקה ומצוות בממנו מלהשאיר ירושה לבניו.
⁹ לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו
¹⁰ עיין זוהר ויחי דף רלט.
¹¹ שם הגרסא גבורתו ועיין בסוף ויתן לך שאומרים במוצאי שבת ועיין עץ יוסף על עין יעקב במגילה שם כגורסת רבינו גדולתו ועיין לעיל תורה ע' והגרשם שם
¹² עץ שלא נאחו בו האש מכתשים אותו. וזהו שלח דף קסת. אע"א דלא סליק נהוריה יבטשון ביה ואנהיר, גופא דלא סלקא ביה נהורא דנשמתא יבטשון ביה ויסלק נהורו דנשמתא
¹³ גם בדפוס"ר מגדולתו. ומתורכי - מגדולתו (בקרן הורוביץ החדש תוק)
¹⁴ לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו ועיין חיי מוהר"ן סימן עו
¹⁵ לשה"כ בתהלים קד כד
¹⁶ לשה"כ בקהלת ט' ב'
¹⁷ עיין ברכות לב: ד"ה ותאמר ציון עונכי
¹⁸ לשון תפלת מעריב של שבת
¹⁹ ציון מ"מ זה נדפס בתולדו בעמוד הבא ובתשכ"ט מחקו שם וציינו כאן

מאמר ממתים ירך ומחלד

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן תנינא

זמן ומקום אמירת התורה

לא ידוע

פתיחה

רבנו מבאר שהתכלית היא שאדם יזכה לצלם אלקים, ע"י שיהיו כל מעשיו בדרכי ה', והשתדלות לדעת ולהכיר אותו ית' לשם שמים. ומשמע שהצלם אדם הוא עד כמה שאדם יוצא מגדר בהמה שכל מהותה לקחת עד שזוכה למדרגת צדיק שרק חונן ונותן. ומבאר שבחלוקה גסה יש בזה ג' מדרגות: אחת רשע שבוחר בעוה"ז, וה' הטוב בדרך שאדם רוצה לילך מוליך אותו, והוא חי חיים על פי חק הטבע כבהמה בצורת צלם אדם, ואוסף ממון שהוא צואה, ומוליד בנים שהם כמו פרש בלא קדושה, והוא אינו נותן אלא רק לוקח, ושומר ממנו לבניו והוא כמו מכסה טינוף בטינוף, ומאריך ימים כפי טבע גופו עד שמת מחלד, מיתת עצמו כשאובד הכלח. ושניה היא מדרגת צדיקים הבוחרים בשכר עולם הבא, ונותנים צדקה שע"ז ממנו מאיר, וגנוז לעוה"ב, ויש להם צלם אדם למחצה כי הולכים בדרכי ה', אבל לא בשלימות, וה' הטוב מוליך אותם בדרך שבחרו בה, ומעניש אותם בעוה"ז על עבירות שבידם, כדי שיהיה שכרם משלם בעולם הבא, ע"כ מתים ע"י ה' הטוב לפני שאובד מהם הכלח. ושלישית היא מדרגת צדיקים גדולים שאין רצונם בשכר לא בעוה"ז ולא בעוה"ב, אלא רק לעשות רצון ה' ית' לעשות לו נחת להמליכו ולדעת אותו ולהכירו, ולזכות לצלם אלקים מושלם. והג' כיתות רמוזו דוד המלך בפסוק "ממתים ירך ה'" היא הכת השניה. "ממתים מחלד" היא הכת הראשונה. "אני בצדק אחזה פניך" היא הכת השלישית בה לא נאמר ממתים, כי צדיקים נקראים חיים גם בהסתלקותם (ברכות יח).

ליקוטי הלכות

אין

שיחות השייך לתורה זו

עלים לתרופה – מכתב רעט – ותזכו לשמור דרך ה' להתעורר להתקרב להשם יתברך מפל מקום שהוא, מפל מה שעובר על האדם בכל עת. בפרט פשוטין שנולד בן או בת ישראל שנגדל כבני כול צלם דמות תבניתו כמו שכתוב על פסוק אשבעה בקיץ תמונתך, וצריכין להודות לה' על זה מאד, להתחיל על ידי זה להתקרב מחדש להשם יתברך. והיה ראוי להאריך בזה אף היום פנה וזמן המנחה הגיע, השם יתברך ירחם עליכם ועלינו ותזכו לגדל יוצאי חלציקם לחפה ולמעשים טובים, עוד ינובון בשיבה טובה דשנים ורעננים יהיו אמן בן יהי רצון:

הקדמה

רבנו מחלק את כלל בני האדם לג' בחלוקה קיצונית מאד, אחת שרוצים רק עוה"ז שכל מהותם היא לקיחה. ושניה שרוצים רק שכר עולם הבא גם הם בחי' לקיחה, ושלישית שרוצים רק לתת ולעשות רצון ה', בחי' צדיק חונן ונתן.

נראה ממה שמבאר רבנו מעלת הבנים דקדושה, שהצדיק חפץ להוליד כדי להשלים את צלם דמות תבניתו של הקב"ה בעולם, שזה בעצמו מה שביאר בתחילת התורה שהתכלית היא לעבוד את ה' כדי לזכות לדעת ולהכיר אותו ית'. והכוונה בזה, שתחלה אדם צריך לזכות בעצמו לצלם אדם, וזה ע"י שילמד מה הוא צלם דמות תבניתו של הקב"ה, דהיינו שלימות כל המדות הטובות, לכן צריך ללמוד כיצד ומה היא שלימות כל מדה, ואזי לקיים מצוות והלכת בדרכיו, וכשזוכה לזה בשלימות, זוכה לצלם אדם, הפך הפרא אדם¹ שגם הוא נברא בצלם אבל חיצוני בלבד, אבל הצדיק הוא הצלם אדם האמיתי גם בפנימיות, וכמבואר במדרש² שהמלאכים עלו וירדו בסולם שבחלום יעקב (בראשית כח יב) וראו כיצד דמות יעקב שבמרכבה היא דמותו למטה, ובוודאי

¹ בב חשון עז ג' כסלו תשפג ירושלים

² ראה רס"י לילה לר' צדוק אות לה ד"ה כי אברהם

³ תרגום ירושלמי (בראשית כח יב) וחלם והא סולמא קביע בארעא ורישיה מטי עד צית שמיא והא מלאכיא דילון יתיה מביתיה דאבוי סליקו למבשרא למלאכי מרומא למימר אתון חמוון ליעקב גברא חסידא דאיקונין דידיה בכורסי דיקרא דהויתון מתחמדין למיחמיה יתיה והא מלאכין קדישין מן קדם יי סלקין ונחתין ומסתכלין ביה: עכ"ל. ראה גם בראשית רבה (סח יב). ותרגום יונתן. וילקוט שמעוני רמז קיט.

במרכבה אין דמות גשמית אלא דמות רוחנית, שהיא שלימות המדות וירדו למטה וראו ביעקב שלימות המדות כמו של מעלה/ד.

אע"פ שהמדות הן שבע וכל אחת קומה של שבע סה"כ מ"ט, כמבואר בכוונות מט ימי הספירה. אבל רואים בחוש שמדת הצדקה וגמילות חסדים, ובכלליות מידת הנתינה, היא עיקר הצלם אדם, הפך הבהמה והפרא אדם, שרק לוקח וגוזל ואפילו מה שמשפיע הוא רק להנאת עצמו. ועל כן תחילת גילוי הצלם אדם בעולם היה ע"י אברהם אבינו שמדתו חסד, והוא הגדול בענקים (ב"ר יד ו') שהצליח לבדו לעמוד נגד כל העולם/י' ולהתחיל לאחות את הקרע בין הקב"ה לבני האדם, שנמשך אלפים שנות תוהו עד שבא אברהם והתחיל לגלות את מנהיג הבירה ואת האמונה בקל אחד והכל ע"י מדת החסד, שהיא מדת הנתינה. כי היא שרש כל המדות הטובות והיא שלימותן. שהרי גם הרשע יש בו כל המדות, אבל נפולות כי אצלו גם תחילת הכוונה היא על מנת לקבל, הפך הצדיק שלא רוצה לקבל בעוה"ז כלום.

ונראה שזה עומק כוונת רבנו בתורה זו, ועל כן החלוקה לג' סוגי בני אדם, היא שכת ראשונה בני עוה"ז שהם כבהמות שרק לוקחות ועסוקות כל היום במילוי הבטן. וכת שניה החפצים בשכר עולם הבא, אע"פ שמקיימים את כל המצוות וממליכים את הקב"ה ועושים רצונו ויש להם את כל המדות הטובות ועוסקים בצדקה וגמילות חסדים ואפילו בחסד של אמת כגון עם המתים בלא לקבל שום תמורה בעוה"ז. אע"פ שלא רוצים שום שכר בעוה"ז, אבל כיון שרוצים שכר בעוה"ב, נחשב להם חסרון במדת הנתינה שלהם, עד רבנו מכנה זאת מילוי בטן דהיינו מעשה בהמה, ביחס לצלם אדם השלם, דהיינו הצלם דמות תבניתו של הקב"ה שהיא רק נתינה גמורה בלא קבלה כלל, שהרי הקב"ה רק נותן וכמ"ש (באיוב לה ז') "ואם צדקת מה תתן לו"י'

ואולי אפשר להוסיף שכאן רבנו לא ביאר כיצד זוכים לדעת ולהכיר אותו ית', אבל העניין מבואר היטב לקמן בתורה לט תנינא עיין שם, שבעיין בכל פרט בבריאה, אפשר לצדיק גדול לגלות בסוף המעשה את ראשית המחשבה שהיא קרובה לתכלית, דהיינו לאותו מקום שממנו השתלשל ונצטמצם אותו הדבר נמצא שמכל פרט בבריאה אפשר למוד על הקב"ה ולעבדו על ידו. ואולי הרמז לזה במדרש תנחומא (בראשית טז) "אלה תלדות השמים והארץ בהבראם" א"ר תחליפה בהבראם אותיות אברהם שבזכותו נבראו. ולפי הנ"ל מתבאר נפלא שכל פרטי הבריאה נבראו לאותה כת שלישית שרוצה רק להכיר ולדעת את ה' ית', וזה טמון בכל פרט בבריאה שנברא במדתו של אברהם, למי שרוצה ללכת במדתו, להיות רק נותן ולא לוקח, לחוות בנעם ה' ע"י כל פרט בבריאה. ועכ"פ כל אחד צריך לכסוף לזה להיות מהכת השלישית כמבואר שם.

ממתים מידך ה', ממתים מחלה, אבל אני בצדק אזה פניך

רבנו מבאר שהחפץ בעוה"ז זוכה לאריכות ימים כפי טבע גופו, ומת מחלה, כשאובד הכלח/י'. אבל החפץ בשכר עוה"ב עפ"ר ימות בקיצור ימים בחטאו. ולא מבואר מה דינו של הצדיק שרוצה רק רצון ה'. אבל נראה פשוט שעליהם נאמר (שמות כג כו)/י' "את מספר ימיך אמלא" כמבואר בגמ' (סוטה יג:)/י' שזה נאמר על משה

¹ ראה בזה דברי האור המאיר (לרבי זאב וולף מוידומיר) – דרוש לשבת תשובה – רז"ל העמיקו בדבריהם (בראשית רבה כו, א) גדול כח הנביאים שמדמים הצורה ליוצרה, לכוונה הנזכר, היינו אשר כח בהם לדמות הצורה הרשומה לתנא, ליוצרה, לדיוקן החקוקה בכסא כבודו יתברך, והכוונה בדברי קודש סלקין לעילא ומסתכלין בדיוקנא דנשמתא, כלומר עצם התענוג שצפה הקדוש ברוך הוא לגלות באמצעות קומתו של יעקב אבינו, אשר נודע (זוהר ח"ב קמט, ב. קסב, ב) ציורא דעובדא דבראשית, וציורא דמשכנא, וציורא דאדם, חד אינון, ותכלית בריאת האדם על הארץ, להראות ולגלות באמצעות קומתו ותכונת ציורו, ציורא דעובדא דבראשית, כנזכר לנו באורך בפרשיות הקודמות (לעיל קעב). ע"ש ותבין, וזהו הכוונה דיוקן של יעקב אבינו חקוקה בכסא הכבוד, לגלות באמצעותו, ומלאכי אלהים עולים ויורדים, עולים לעילא ומסתכלין בדיוקנא החקוקה בכסא הכבוד, איך שרצה הקדוש ברוך הוא לגלות על ידו, ויורדים למטה ומסתכלין בדיוקנא דלתתא, ורואים שלא נשתנה דמות דיוקנו מקדימת רצונו, כאשר עלה ברצונו הפשוט לגלות באמצעות דיוקנו, ומודעזעין מניה, וזה נקרא שמדמין הצורה ליוצרה, כלומר כמו שעלה ברצונו לגלות מחמת ציורו התגלות אלהות:

² ראה גם תורה ה' אות ה' שיעקר ההתגברות היא ע"י האהבה, בחי' מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה. בחי' שב לימיני שאמר הקב"ה לאברהם.

³ ראה בזה מאמר הנותן והנוטל בקונטרס החסד שבמכתב מאליהו להרב אליהו דסלר כרך א' עמ' 32.

⁴ איוב פרק ה (כו) תבוא בקלח אלי קבר כעלות גדיש בעתו: ושם פרק ל (ב) גם כן ידיהם למה לי עלימו אבד קלח:

וראה עקידת יצחק – שער כב: ...המיתה היא ביטול כל הכחות והרגשות, כמו שהוא מבואר מעצמו, אמנם הגייעה הוא הענין הראשון שאמרנו, כי על כן אמרו (בבא בתרא טז, ב) אין גייעה אלא בצדיקים, לפי שהם אינן מתים, רק מהכרח בלוי החומר ואפיסתו, והוא הכלח הנזכר, באומרו (איוב ה) תבא בכלח אלי קבר כעלות גדיש בעתו, וכתוב (שמות כג) את מספר ימיך אמלא, הפך הרשעים שנאמר בהם (משלי י) ושנות רשעים תקצורנה, אשר עלימו אבד כלח: ובמדרש (ב"ר פרשה טב) מה בין מיתת נערים למיתת זקנים, רבי יהודה אומר, הנר הזה בשעה שכבה מאליו, יפה לו ויפה לפתילה, ובשעה שאינו כבה מאליו, רע לו ורע לפתילה, עוד אמרו (שם) כל מי שנאמר בו גייעה מת בחולי מעים. יורו כי הגייעה היא אפיסת הכחות והליחות כמו שאמרנו. ודע, כי במשה רבן של נביאים ואבי אבות הצדיקים כלין, לא נאמרה בו גייעה, רק וימת שם משה עבד ה' (דברים לד), וזה למה שהכתוב מעיד שבמותו לא כהתה עינו ולא נס לחה, שהם ענייני הגייעה עצמה כמו שאמרנו, והם והדומים אליו בזה היו בכלל, ממתים ירך ה' ממתים מחלה וכו' (תהלים יז), ומה שיוורה על אמיתת זה, מה שלא נמצא לשון גייעה יוצא, לפי שאי אפשר שיעשה רק מעצמו, לא כן המיתה שכבר ימית האדם לזולתו.

⁵ שמות פרק כג (כו) לא תהיה משפלה ועקרה בארץך את מספר ימיך אמלא:

רבנו¹ שלא נס לחו ולא מת, עי"ש, ובודאי היה מהכת השלישית הנ"ל. וכדמשמע בפסוק הנ"ל שיש "ממתים מחלד" ו"ממתים מידך", אבל בכת השלישית לא נזכר מיתה כלל, כי צדיקים במיתתם נקראים חיים².

רבנו רומז כאן לשתי תאוות, תאוות אכילה וממון. אכילה הרמוז במילוי הבטן, והמותרות שלה הן פרש וטינוף, וכך גם הממון כשאוסף בתאוות ממון בלי המוחין של מדת ההסתפקות, הוא נעשה מותרות, כצואה אחרי שיצאו ממנה כל הניצוצות הקדושים, ואזי מסרחת ביותר מכל בעלי החיים. כמבואר בתורה כג.

ומבאר רבנו שכך גם הבנים שאדם מוליד שלא בקדושה, דהיינו שמוליד גוף מנותק מקדושה כמו צואה הנ"ל, ובנים כאלה נקראים עוללים לשון טינוף. וכשמוריש להם את ממון, אזי הוא כמו מכסה טינוף בטינוף. אמנם כך הוא על פי רוב, אבל כמבואר בתורה לז עפ"י הזוהר משפטים לפעמים עם הארץ מוליד בן עם נשמה יקרה, בבחי' מי יתן טהור מטמא, כאברהם אבינו מתרה, אזי אדרבה הוא תיקון נפלא לאביו כשמוריש ממנו לבנו כמבואר בלקוטי הלכות (נחלות א ב)³, עי"ש שאותו פסוק "הניחו יתרם לעולליהם" שרבנו מביא כאן לרמז שהירושה לבנים היא גנאי גדול, מביא שם מוהרנ"ת ללמד להפך שנעשה תיקון נפלא לאב ע"י הירושה שמוריש לבניו הצדיקים שעוסקים בצדקה שעי"ז מתתקן הממון (כמבואר בתורה כט).

ודוד המלך אומר אבל אני בצדק אחזה פניך. כי איני לא מאלה ולא מאלה, כי גם החפצים בשכר עולם הבא, כיון שלמעשה הם בחי' לקיחה ולא נתינה, לכן הם בחי' אחור באחור עם הקב"ה ולא פנים בפנים, כי סוף כוונתם היא לצורך עצמם, אבל אני בצדק שהיא המלכות, אחזה פניך, כי אני רוצה רק להמליך אותך ולעשות רצונך ולהיות תמיד פנים בפנים אתך, ולא לכוון טובת עצמי כלל.

קושיות

א. צ"ע הרי החלד הוא טבע הגוף שמקבל האדם בלידתו, ואז גם מקבל את הצלם עם מספר הניצוצות לתקן בכל ימי חייו. ובשלמא הרשע לא מתקן ולא נענש לכן נשאר עד חלד. והבינוני מתקן אבל לא בשלימות נפטר קודם מילוי ימיו וקודם החלד. אבל הצדיק השלם שמתקן את כל ימיו מדוע לא מגיע לחלד? כגון משה רבנו דכתיב ביה "לא נס ליחור", משמע לא מחלד מת, וכתיב ביה "מספר ימיך אמלא" כמבואר בקדושין לח. וסוטה יג, כיצד מלאו ימים ולא הגיע לחלד? וצריך לומר שמדרגה שלישית היא מסירות נפש מעל הטבע לכן משתנה בו הטבע.

¹ סוטה דף יג: ויאמר אליהם בן מאה ועשרים שנה אנכי היום שאין ת"ל היום היום מלאו ימי ושנותי (ביום זה נולדתי) ללמדך שהקדוש ברוך הוא משלים שנותיהם של צדיקים מיום ליום ומחדש לחדש דכתיב את מספר ימיך אמלא לא אוכל עוד לצאת ולבא מאי לצאת ולבא אילימא לצאת ולבא ממש והכתיב ומשה בן מאה ועשרים שנה במותו לא נס ליחה (לא ברח לחלוחית כחו) וכתיב ויעל משה מערבות מואב אל הר נבו ותניא שנים עשרה מעלות היו שם ופסען משה בפטיעה אחת א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן לצאת ולבוא בדברי תורה מלמד שנשתתמו ממנו שערי חכמה... ויש אומרים לא מת משה כתיב הכא וימת שם וכתיב התם ויהי שם עם ה' מה להלן עומד ומשמש אף כאן עומד ומשמש.

² צ"ע מיומא פז. טוב להם לצדיקים שאין נושאין להם פנים בעולם הזה טוב לו למשה שלא נשאו לו פנים בעולם הזה שנאמר יען לא האמנתם בי להקדישני הא אילו האמנתם בי עדיין לא הגיע זמנם ליפטר מן העולם. אבל עי"ש ביאור תוספת יום כפורים שתיריך די"ל דלעולם פחתו למשה ואהרן כמה שנים, מיהו מתו ביום שנולדו משום דהב"ה ממלא שנותיהם של צדיקים דומה למ"ש בשבעה באדר נולד ובשבעה באדר מת. אי נמי הב"ה ממלא שנותיהם של צדיקים אותם שני דורות שנגזרו עליו בשעת לידה מיהו היה ראוי משה ואהרן שיוסיפו להם כמה שנים ואלו לא חטאו לא הגיע זמנם ליפטר דהיה הקב"ה רוצה להוסיף על שנותיהם ובשביל שחטאו לא הוסיף ודוק;

³ ברכות דף יח. ביאור דף על הדף שם – הגאון המהרש"ם מציין כאן בהגהותיו לדברי הירושלמי (פ"ג דע"ז ה"א) דאיתא שם: כד דמך ר' נחום בר סימאי, חפון איקוניתא מחצלן, (כשנפטר ר' נחום בר סימאי שהי' איש קדש הקדשים כדלקמן (פנ"מ) כיסו את הצורות שבכתלים במחצלות). אמר כמה דלא חמתון בחיווי לא יתמינן בדמכוסיה. (שאמרו כמו שהי' נוהג בחייו שלא להסתכל בצורות, כך לא יראה אותם במותו (פנ"מ). ופריך התם וחכמינו אינון כלום, (כלומר: וכי רואים המתים מאומה). ומשני אמר רשב"ל אין ביננו ולצדיקים אלא דיבור פה לבד. וע"ש בפני משה דכל החושים לא נתבטלו מהם במיתתן (חוץ מהדיבור פה לבד). א"ר זעירא שומע הוא המת קילוסו כמתוך החלום. א"ר אשיין שומע המת קילוסו כמתוך חלום, (על הצדיקים דלעיל נאמר, כ"כ הפנ"מ). ולמה נקרא שמו נחום איש קדש הקדשים, שלא הביט בצורת מטבע מימיו עכ"ד הירושלמי.

⁴ ל"ק נחלות הלכה א אות (ב) וזה בחינת ירשה לבנים, כי הבנים הם בחינת תקון פלליית הגידים, דהיינו תקון הברית, כי עקר תקון הברית הוא למעבד תולדין בקדושה ועל כן אחר מיתת אביהם שיקר הממון להם, כי להם יש פח לתקן הממון בבחינת תקון הפללי, כי הם עצמון עקר תקון הפללי פנ"ל. כי תקון הממון הוא על ידי הצדקה שהוא בחינת השפעה בחינת זריעה בחינת זרעו לכס לצדקה, שהוא בחינת בנים ועל כן הממון ראוי להם וכשהם מקבלים ויורשין את ממון אביהם אזי נתתקן על ידי בחינת תקון הפללי ואזי נעשה בבחינת לבושיין בחינת בגדים לבנים ובהו נתלבש נשמת אביהם שמת. כי ידוע שמי שמת בלא בנים חס ושלום, אזי נשמתו ערטילאי ועל כן אשתו צריכה יום או חליצה לתקן הנשמה דאולא ערטילאי. אבל כשיש לו בנים אזי אין נשמתו ערטילאי, כי הבנים הם בחינת תקון הפללי שעל ידי זה תקון הלבושיין בבחינת בגדים לבנים פנ"ל. וביותר נתתקן כשמניח ירשה לבנים שעל ידי זה שבגיו מקבלין ממנו והם מתקנים אותו בבחינת תקון הפללי שהוא בחינת תקון הבגדים פנ"ל בבחינת צדק לבשתי. כי תקון הממון על ידי צדקה פנ"ל, אזי על ידי זה נתלבש נשמתו בבחינת בגדים לבנים, כי זה עקר תקון המת שיהיה לו לבוש לנשמתו כדי שיוכל לעלות לחזות בנעם ה' וכו' כמובא. וזה בחינת והניחו יתרם לעולליהם אני בצדק אחזה פניך. שעל ידי שמיניחין ירשה לבנים, על ידי זה זוכה ללבושיין בחינת בגדים לבנים, בחינת צדק לבשתי. וזהו בחינת אני בצדק אחזה פניך, בחינת לבושיין פנ"ל שנגעשין על ידי תקון הירשה שעל ידי זה זוכה לחזות באור פני ה' פנ"ל:

ב. מה פירוש משאיר זכותו לבניו? כיצד הוא מחליט אם לקבל שכרו או להשאירו לבניו, דבשלמא בעונג גשמי בעוה"ז מפסיד חלק מעונג רוחני של עוה"ב, אבל כאן מדבר מצדיקים שרוצים רק עוה"ב. וראה בסוף התורה אני בצדק אחזה פניך דהיינו ע"י הצדקות. וצ"ע האם יכול לבחור אם לחזות פני ה' או לשמור זכות זו לבניו? נראה פשוט שזכות מעשיו של צדיק הם גם שכרו לעולם הבא. ורק עם משתמש בהם לאיזה צורך של עולם הזה ואפילו צורך גדול של מצווה אפשר שמפסיד אותן. אלא שאפשר שהמצווה שלמענה השתמש בזכותו ממנה יהיו לו יותר זכויות. ועיין תורה כ' שחטאו של משה רבנו במי מריבה היה שנצטוו להשתמש במטה זכויותיו כדי להכניע את הרע של העדה, ואילו את ביאורי התורה לבקש בתפלה ברחמים ותחנונים, וטעה וביקש בזכויותיו את ביאורי התורה לישראל, וזכויותיו היו כל כך גדולים, שנחשב כאילו הכה במקל והכריח את הלב העליון ליתן לו את ביאורי התורה, ועל זה נענש. **מבואר שלפעמים חייב הצדיק להשתמש בזכותו לצורך מצווה בעולם הזה.**

ג. צ"ע האם כשהצדיק מבקש שתשאר זכותו לבניו אחריו נחשב שמבקש להשתמש בהם בעוה"ז. ונחסר ממנו. נראה אע"פ שיש קצת משמעות כזו בתורה זו שכיון שדוד השתמש בזכותו לחזות בנעם ה' לא נשאר זכותו לבניו. אבל אינו כך אלא שדוד המלך כל כך חפץ לעשות רצונו ית' ולחזות בנעם ה' ע"י ביטול והתכללות בו ית' לכן לא נכנס במחשבתו להשאיר זכותו לבניו.

ד. צ"ע בשלמא לעשות נחת רוח לה' או לעשות רצונו וכיו"ב זה לא מילוי בטן אבל להכיר אותו ית' לכאורה גם זה מילוי בטן. וצ"ל שזה רצונו, אבל תלוי בכונה האם כדי להיות חכם או לעשות רצונו.

ה. ממתים מחלד הם הרשעים הבורחים בעוה"ז, שזוכים לאריכות ימים עד שנס ליחם מצד טבע גופם. וצ"ע כתיב (משלי י' כז) ...וּשְׁנוֹת רְשָׁעִים תִּקְצְרָנָהּ: ^{י"ג}, ועוד כתיב (תהלים נה כד) "אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם". וזה נאמר אפילו על גדולי הדור בזמן דוד כדואג ואחיתופל/ ^{י"ד}. ואולי יש לחלק בין המזיק לעצמו למזיק גם לאחרים, ובפרט הרודף צדיקים עליהם נאמר קיצור ימים ושלא יחצו ימיהם.

ו. רבנו אומר שבניו של רשע טינוף כיון שנולדים מטפה מסרחת כצואה, משמע כיון שמוליד אותה בתאוות ניאוף מנתק אותם מהקדושה הנפלאה שממנה נמשכת טפת ההולדה. לכאורה צ"ע הרי גם דוד המלך שהוא הדוגמא לכת השלישית של הצדיקים השלמים, אמר על עצמו תהלים נא/ ^{י"ט} "הן בעוון חוללתי/ ^{י"ט}, אע"פ שאביו הוא ישי הצדיק שלא היה בו שום חטא/ ^{י"א}, אבל ראה שער הגלגולים שנשמתו היתה עשוקה

^{י"ב} ר' יוסף בכור שור (שמות כג כו) את מספר ימין אמלא – שתהיה זקן ומלא ימים, ולא תמות בלא עתך, כי הרשעים מתים בלא עתם, כדכתיב (משלי י') "ושנות רשעים תקצרנה".

^{י"ג} סנהדרין קו: – ואמר רבי יוחנן דואג ואחיתופל לא חצו ימיהם תניא נמי הכי אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם כל שנותיו של דואג לא היו אלא שלשים וארבע ושל אחיתופל אינן אלא שלשים ושלש.

^{י"ד} תהילים פרק נא (ז) הן בעוון חוללתי ובחטא יחמתני אמי:

רש"י (ז) הן בעוון חוללתי – ואיך לא אחטא ועיקר יצירתי ע"י תשמיש הוא שכמה עונות באים על ידו, ד"א עיקר יצירתי מזכר ונקבה שכלם מלאים עון, יש מדרשים למקרא זה ואינם מתיישבים לפי ענין המדבר במזמור. יחמתני – לשון חמימות כמו (בראש' ל') ויחממה הצאן בבואן לשתות (סא"א):

מלבי"ם – הן בעון חוללתי – היינו שטבע יצירתי מחייב את העון שהוא עוות השכל, וכן הוא מוכן אל החטא שהוא מצד התאוה, כי בחטא יחמתני אמי – בעת החימום שנולד על ידי תאות המשגל נשאר בו טבע התאוה, שעל ידי זה עלול אל החטא שהוא מצד התאוה:

^{י"ט} ראה הגר"א על אבות פ"ג א הג"ל. – מאין באת כו'. כמ"ש (תהלים נ"א) הן בעון חוללתי כו' (איוב י"ג) מי יתן טהור מטמא כו': עכ"ל.

וקצת צ"ע מרבנו כאן משמע שדוד הוא הבן הקדוש מהכת השלישית, ומסתמא ע"י שנולד מישי בקדושה גדולה. ואילו הפסוק הנ"ל מבאר שדוד המלך מתאונן שחטאו בבת שבע נגרם מעוון מולידי שלא התקדשו כראוי. ולכאורה זו תימה גדולה לומר כן על ישי הצדיק שחז"ל העידו עליו שמת בעטיו של נחש כי לא היה בו שום עוון של עצמו. ועיין ספר עץ הדעת טוב למהרח"ו – פרשת תזריע – ובכל תשמיש וזיווג יש תערובות ניצוץ היצ"הר ההוא להנחילו להולד הנוול. וז"ש הכתוב הן בעון חוללתי מצד האב ובחטא יחמתני אמי מצד האם וכל זה לסיבת היות האדם מורכב מטוב ורע ובעל בחירה לקבל שכר ועונש וזהו סוד היות היולדת ושכ"ז מטמאין.

וראה מה שכתב בזה החיד"א ביוסף תהלות על תהילים שם – הן בעוון חוללתי וכו'. אפשר במשול"ד ישי תבע שפחתו וגילתה לגבירתה ונכנסה במקומה והרתה מדה"ה וכתב הרמ"ע ז"ל דישי חשב לטהר זרעו דחשב שהוא מואבי וכו' וא' קדוש מרבואתא קמאי כתב דלא היה דוד בן תמורה ח"ו כי אמו טהרה רעיוניה מאד ובוה לא היה בן תמורה וכמ"ש אני עני במ"א. וז"ש הן בעוון מלא חוללתי דאבי טעה שחשב דהוא פסול וגם חשב דהיא שפחתו אבל בחטא יחמתני אמי בחטא קל דהטעתה את אבי. הן אמת חפצת בטווחות וראית שאבי ואמי כונתם לשמים דוקא. ובסתום שהוא נעלם מחשבת אדם חכמה תודיעני שמאחר שהמלכתני גלית צדקת אמי וטהר רעיוניה כי אני בן תמורה. ומי"מ באו הדברים מעורבבין וזה גרם לי חטאני באזוב רמז שהוא עניו והו"ל כאלו הקריב כל הקרבנות ואין תפלתו נמאסת וז"ש תחטאני באזוב שאני עניו תשמיעני תחבר בשבילי מל' וישמע שאול ששון ושמחה יסוד ומי יחוד קבה"ו ומשם יושפע עלי ואז תגלנה עצמות דכית:

^{י"ז} עיין שבת נה: ארבעה מתו בעטיו של נחש ואלו הן בנימין בן יעקב ועמרם אבי משה וישי אבי דוד וכלאב בן דוד. וכולהו גמרא לבר מישי אבי דוד דמפרש ביה קרא דכתיב ואת עמשא שם אבשלום תחת יואב (שר) [על] הצבא ועמשא בן איש ושמו יתרא הישראלי אשר בא אל אביגיל בת נחש אחות צרויה אם יואב וכי בת נחש הואי והלא בת ישי הואי דכתיב ואחיותיהן צרויה ואביגיל אלא בת מי שמת בעטיו של נחש. עכ"ל. ולהבין כיצד יתכן לומר על ישי שהולידו בעוון ואעפ"כ מת בעטיו של נחש ראה זוהר הרקיע – פרשת משפטים ד"ה – והנה גם בזה תבין חקירה אחת.

בקליפות וא"א היה להוציאה אלא בערמה/י. ובאמת מבואר בספרים שכל זיווג הוא בחי' ירידה צורך עליה ובהכרח מתערב בו יצה"ר, עד שאמרו חז"ל/יטו אפילו חסיד שבחסידים וכו'. ואין הקב"ה בא בטרוניא, אעפ"כ ההבדל בין צדיק לרשע עצום וכ"ש הצדיק השלם שמחובר תמיד להקב"ה בדביקות, לא מתלבש היצר בו אלא בחלקיק קטן שבמח, רק כדי לאפשר את ההולדה.

ז. צ"ע כוונת רבנו שאמר/י פעלתי אצל ה' ית' שלא יקח אחד מאנשי באמצע רק כ"א יאריך ימים ושנים. האם הכוונה שרק מי שהוא במדרגת הכת השלישית נחשב מאנשי רבנו. או שאדרבה זה פעל רבנו שאפילו מי שהוא מכת שניה לא ימות קודם זמנו?

ח. מבואר שכל בן שנולד בקדושה מגלה צלם אלקים בעולם, וככל שנולדים יותר בנים מתגלה יותר צלם דמות תבניתו ית' בעולם. וצ"ע א"כ מדוע למעשה להפך בכל דור החושך והסתרת האלוקות גוברת. נראה לומר כיון שכלל נשמות ישראל כלולות בקומת אדם הראשון ובכל דור בכלליות יורדות נשמות ממקום נמוך יותר עד שהיום בעיקבתא דמשיחא יורדות נשמות נמוכות ביותר, (ורק רשומים שבדור יורדים להפך נשמות גדולות יותר כמבואר בשער הגלגולים/כ"א, והטעם מבואר בתורה לא כי כמה שהחולי גדול יותר צריך לו רופא גדול יותר) עוד מבואר בתורה ר' שדייקא בהסתרה הגדולה ביותר, בפועל האדם נמצא קרוב יותר לקדושה אלא שהם אחור באחור. וכן הוא בקומת אדם הקדמון שהוא הקו הנמשך לחלל הפנוי, שרגליו ששם נשמות של עיקבתא דמשיחא, הן סמוכות ביותר לא"ס אלקותו שבצד השני. ורואים בחוש שדווקא אלפים שנים ראשונות שהיו נשמות עצומות דייקא אז היצה"ר התגבר ביותר ונעשה רק ריחוק וקרע בין הקב"ה והאדם, ודייקא באלפים שנות משיח אע"פ שהחושך גבר, יש יותר כסופים להקב"ה. ואולי התגלות צלם דמות תבניתו מגביר את הכסופים, אבל הוא בעצמו לא נראה בגלל ריבוי החושך.

ט. הצדיקים השלמים אוהבי ה' באמת כל חפצם רק למלאות רצונו ית' ולזכות לביטול ודביקות בו ית' ומחשבתם בהשגת אלוקות, צ"ע משמע שמרוב דביקות אין דעתם כלל על חסרונות העולם הזה של בניהם, לכן לא חושבים להניח זכותם לבניהם, וקשה הרי הצדיק נקרא כי כל בשמים ובארץ לומר שאדרבה הוא הצדיק יסוד עולם המחבר שמים וארץ שאע"פ שמחובר לשמים הוא גם מונח בחסרונות אנשי הארץ. ובוודאי דוד המלך כיון שהיה מלך עסק בכל עניני העולם הזה של עם ישראל בכלל ובפרט. ראה בסוף התורה.

י"א ע"פ שמבואר בשער הגלגולים סה"ק לח שדייקא כיון שנשמת דוד היתה כל כך גבוהה א"א היה להוציאה מהקליפות אלא ע"י מרמה באופן שיהיה נדמה לחטא. אעפ"כ הוא אק"ו כי בדרך כלל בנים הבאים ע"י זיווג שאינו בקדושה הם נשמות פחותות שלא יהיה להם הכח להתגבר על יצרם. להבדיל מדוד המלך שאע"פ שנולד בעוון, התגבר והרג את יצרו לגמרי כמ"ש לבי חלל בקרבי ובגמ' אמרו כל אומר דוד חטא אינו אלא טועה. (ראה תורה עב)

שער הגלגולים – סוף הקדמה לח – ודע, כי לעולם כשהנשמה היא גדולה מאד, אי אפשר להוציאה מן הקליפות, אלא ע"י מרמה ותחבולה, וכמו שאירע לי, שלהיותם החיצונים חושבים, שכבר הייתי אבוד ביניהם ח"ו, לא חששו על הענין, והוציאני הקב"ה מביניהם, על צלם מקיף הרב מגיד משנה, והם חשבו כי אדרבא לטובתם היה, ונהפכתי להם לאויב. וכן תראה, כי הנשמות רבות גדולות, באים בבני עמי הארץ, ולפעמים בבני רשעים, כגון אברהם מתרח, ולא הספיק זה, אלא כמ"ש חז"ל וכן נזכר בזוהר, כי תרח ארתח למאריה, שנזדווג עם אשתו בנדה, ואז יצא אברהם אבינו ע"ה, כי ע"כ רימה השי"ת את החיצונים, והמשיך באותה טפה נשמת אברהם אבינו ע"ה, ולא ידעו החיצונים כי זהו תקונו. וזהו הטעם שתרח נתגלגל באיוב, ולכן נדון בשחין, כי הבא על הנדה לוקה בצרעת. וכן לסבה זו הושלך אברהם להתלבן בכבשן האש והבן זה: **וכן דוד המלך ע"ה**, לא יצא מן החיצונים, אלא באותו מעשה הנזכר לרז"ל על פסוק הן בעון חוללתי, שחשב ישי אבי דוד שבא אל פלגשו, והיתה אשתו ממש. וכן אשתו ראתה טפת דם בסוף הזיוג, וזש"ה ובחטא יחמתני אמי, כי אלוהי כר, לא הניחודו החיצונים לצאת לעולם. וכן זהו הטעם, של תמר, ורות, ורחב הזונה, וכל נשמות הגרים, וכל מלכי בית דוד, והמשיח, שבאים מן רות המואביה, ומזווג יהודה ותמר, וכן ר' עקיבא בן גרים, שהוא מבני בניו של סיסרא, כי זו היא המרמה ותחבולה שהקב"ה עושה עם הקליפה, ומרמה אותה להוציא נשמה עשויה בתוכם והבן זה:

י"ב ויקרא רבה פרשה יד פסקה ה – ד"א אשה כי תזריע הה"ד (תהלים נא) הן בעוון חוללתי רבי אחא אמר אפי' אם יהיה חסיד שבחסידים א"א שלא יהיה לו צד אחד מעון אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא רבון העולמים כלום נתכוון אבא ישי להעמידני והלא לא נתכוון אלא להנאתו תדע שהוא כן שמאחר שעשו צרכיהן זה הופך פניו לכאן וזו הופכת פניה לכאן ואתה מכניס כל טיפה וטיפה שיש בו והוא שדוד אמר (שם כז) כי אבי ואמי עזובני וה' יאספני (שם נא) ובחטא יחמתני אמי א"ר חייא בר אבא אין האשה קולטת אלא אחר נדתה ובסמוך וביותר אם היה זכר הה"ד אשה כי תזריע וילדה זכר:

י"ג חיי מוהר"ן – אות שב (יב) שמעתי בשמו שאמר שכל אחד מאנשי בודאי יזכה בסוף לבוא בזה העולם למה שצריך. ואמר שאין הקדוש ברוך הוא עושה לי זאת חס ושלום בשום פעם לקח ממני איזה איש מאנשי באמצע. ולומר רק כל אחד יאריך ימים ושנים, ויהיה בודאי ויתניגע ויתחרת חתירה אחר חתירה, עד אשר יזכה לבוא לענינו ולמדרגתו הקדושה שהוא צריך לבוא בזה העולם אשר בשביל זה נברא:

י"ד ראה ספר הגלגולים להאריז"ל פרק לב וז"ל אע"פ שבגמ' אמרו וכי אכשיר דרא ובריא תוכיח שחורה לראשונים ולא חורה לאחרונים היינו בכללות הדור אבל באנשים רשומים אפשר דאכשיר דרא. וכ"ש בדורותינו זה עתה שהוא דרא בתראי וצריך לגלות בו חכמת האמת כדי שיבוא. עכ"ל. והובא בספר שעת רצון בפירושו על התחלת הקדמת תקוני זוהר ד"ה לגלאה רזין טמירין. (ושם בטעות כתב שער הגלגולים פרק לג)

ועיין אור לשמים (לרבי מאיר הלוי מאפטא) – פרשת תצוה – דאיתא בספר "ברית מנוחה" (ניקוד הח') מה שנאמר בגמרא (ע' שבת קיב.) אם הראשונים כבני אדם וכו', זה נאמר לדורותם, אבל הדרא בתראה יהי' יותר גדולים מדורות ראשונים.

עיין חיי מוהר"ן סימן שמה (מעלת תורתו אות ו) שאמר שתורתו אם היו נאמרים אפילו בימי רשבי' היה רעש גדול מאד. ועיין עוד ככבי אור אנשי מוהר"ן אות יא. ושיש"ק ח"ב אות תקכח.

עד כאן ההקדמה

*

תורה לו [בב]

(תהלים יז/כ"ג) **ממתים ירך ה' ממתים מחלד וכו' אני בצדק אחזה פניך וכו'.**

מבאר רבנו שדוד המלך רמו בפסוק הנ"ל ג' מדרגות בבני אדם. דהיינו שיש "ממתים ירך ידוד" והם בני אדם החפצים בשכר עולם הבא. ויש "ממתים מחלד" הם בני אדם החפצים בעוה"ז בלבד. על שני סוגים אלו נאמר "חלקם בחיים וצפונם תמלא בטנם ישבעו בנים והניחו יתרם לעולליהם: כי שניהם סוף כוונתם צורך עצמם, רק שהראשון רוצה חלקו בחיים חיותו, והוא רק לוקח ומקבל, ומשאיר ממונו לבניו. והשני רוצה את השכר הצפון לעולם הבא, והוא נותן צדקה כדי לקבל שכר בעוה"ב, וכדי לשמור זכות צדקותיו לבניו.

ויש סוג שלישי של צדיקים גמורים, שרוצים רק לעשות נחת להקב"ה, להכירו ולדעת אותו, ולזכות לשלימות צלם אדם, וכל הצדקות שעושים, הם כדי לזכות להשגות אלוקות כמו שאמר דוד המלך **אני בצדק אחזה פניך אשבעה בהקיי תמונתך:**^{כ"ד}

והיא התכלית האמיתית כי הכלל שעיקר התכלית הוא רק לעבוד ולילך בדרך ה' לשמו ית' כדי לזכות להכיר אותו ית' בהשגות אלוקות ולדעת אותו ית' שזהו עיקר התכלית וזהו רצונו ית' שאנחנו נכיר אותו ית' ואין ראוי לאדם שיהיה לו כוונה אחרת בעבודתו ית' כ"א למלאות רצונו ית' [כ"ה] שאמר ונעשה רצונו [כ"ו]/[כ"ז]. אמר לשון עבר, כי זה רצונו ית' שימליכו אותו ויעשו כל מה שאמר, בלי פניות, ולא כדי לקבל תמורה, אלא רק כיון שאמר. וכדי לדעת מה אמר, צריך ללמוד את התורה לדעת רצונו ולהכיר מדותיו, שהם הקרקע לקיום התורה.

ועתה יבאר מה שאמר ואין ראוי לאדם שיהיה לו כוונה אחרת,

כי יש מי שהוא רשע שעובד כל ימיו ורודף אחר תאוות עוה"ז, כדי למלאות בטנו וכריסו בתאוות עוה"ז כבהמה שעסוקה תמיד במילוי הבטן.

כ"ב לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

כ"ג **תהילים פרק יז (יד) ממתים ירך ידוד ממתים מחלד חלקם בחיים וצפונם תמלא בטנם ישבעו בנים והניחו יתרם לעולליהם: (טו) אני בצדק אחזה פניך אשבעה בהקיי תמונתך:**

רש"י (יד) ממתים ירך – מן המתים בדרך על מטת' אני בוחר להיות. ממתים מחלד – מאותם שמתים בזקנה משהעלו חלודה רדויל"א בלעז ומן הצדיקים אשר חלקם בחיים. וצפונם תמלא בטנם – ומאותם אשר תמלא מעיהם מטובך אשר צפנת ליריאך. יתרם – נכסיהם אשר ישאירו במותם:

מצודות דוד (יד) ממתים – אהיה מן המתים מידך. מחלד – מחמת שכלה זמן חייהם בעבור הזקנה. חלקם – ואותן שחלקם בחיי עולם הבא ואשר תמלא בטנם מרב טוב הצפון אשר עין לא ראתה. ישבעו בנים – ומאותן אשר ישבעו בבנים הגונים ומאותן אשר יניחו יתרון עשרם לבניהם לרשת אותם אחרי מותם:

מלבי"ם (טו) אני – אהיה נבדל ממתים מחלד אלה, כי בצדק אחזה פניך – אין עסקי בצרכי הגייה הכלה ואובדת רק אני אחזה פניך בצדק שאני עוסק בו, שבו אשלים את נפשי וע"י אתהלך לפני ה' לחוות אור פניו ולדבקה בו, אשבעה בהקיי תמונתך – אני איני שבע בעוה"ז לא שביעת הבטן ולא שביעת הבנים, כמתים מחלד שאמר תמלא בטנם ישבעו בנים, רק אז אשבעה עת יקיי תמונתך – ימליץ כי תמונת ה' נמצא באדם, שהיא נפשו האלהית שהיא צלם אלהים ותמונתו, כי היא חלק אלוה ובה מצויר האלהית ותמונתו, רק שתמונת ה' הנמצא באדם היא ישנה כ"ז שהגוף חי, כי נרדמת בחיק הגייה, כמי שישן שהגם שהוא חי אין כחותיו פועלים ומתראים אז, כן כחותיה ופעולותיה האלהיים נשלמים אז ונרדמים, ואחר שתפשט את הגייה, אז תקיי תמונה האלהית משינתה, והצלם האלהי ודמותו שהיא הנפש יתעורר ויקוץ, ואז אשבעה מעדן הנצחי ומפרי הצדק שעשיתי בעודי בחיים, אשר בו אחזה פניך, ואיני דומה כמתים מחלד שישבעו בעוה"ז מן הצפון להם לעוה"ב:

כ"ד **ראה שם אבן עזרא (טו) אני – אין לי חפץ רק לחוות פניך כי צדק ששמרתי היה סבה להתענגי בראותי פניך והטעם להכיר מעשה השם כי הם כולם כללים ובחכמה עשויים ולנצח עומדים ואני שבע מתענוג תמונתך לא כאשר תמלא בטנם וזה איננו בחלום רק בהקיי וזאת המחזה אינה במראה העין רק במראה שקול הדעת שהם מראות אלהים באמת ואלה הדברים לא יבינם רק מי שלמד חכמת הנפש:**

כ"ה ע"כ ז"ס ית'

כ"ז עין פרש"י שמות כט כ"ה ר"ה ר"ה נחוח ופרש"י זכחים ב: ד"ה לשם נחוח. ובספרי פנחס סוף פסקא יב.

כ"ז **מדרש ספרי פרשת פינחס טו פיסקא יב – אשה ריח נחוח לה'. זכחים מו נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני. מנחות קי שמעון בן עזאי אומ' בוא וראה בכל הקרבנות שבתורה לא נאמר בהם לא אלהים ולא אלהיך ולא שדי וצבאות אלא יו"ד וה"י שם מיוחד שלא ליתן פתחון פה למינים לרדות ללמדך שאחד מרבה ואחד ממעיט לפני הקב"ה. וכשם שנאמר ריח נחוח בשור כך נאמר בבן הצאן וכך נאמר בבן העוף ללמדך שאין לפניו אכילה ושתייה אלא שאמר ונעשה רצונו. וכן הוא אומר תהלים נ אם ארעב לא אומר לך כי לי תבל ומלואה ידעתי כל עוף הרים וזיו שדי עמדי. שומע אני שאין לפניו אכילה ושתייה שנא' שם האוכל בשר אבירים ודם עתודים אשתה אלא מפני מה אמרתי לך זבח לי בשביל לעשות רצוני וכן הוא אומר ויקרא כב וכי תזבחו זבח תודה לה' לרצונכם תזבחו:**

ויש מי שהוא צדיק **שעובד ומשתדל כדי לזכות לעוה"ב** וגם זהו נקרא **מלוי בטן** דהיינו אע"פ שהוא צדיק גדול שמקיים את כל התורה ומצוות ומוותר על הבלי עוה"ז ודעתו תמיד על עולם הבא, אבל סוף כוונתו היא כדי לקבל שכר בעוה"ב, נמצא **שרוצה למלאות בטנו ותאוותו עם עוה"ב**, נמצא אע"פ שהוא צדיק, אבל בדקות עדיין לא יצא לגמרי מגדר בהמה הנ"ל, כי נותן על מנת לקבל. וזהו **בחינות פסוק הנ"ל** [כ"ח] דהיינו שגם ממתים מחלד **שחלקם בחיים** וגם ממתים מידך ה', שחלקם **צפונך**, שניהם בחי' **תמלא בטנם**.

וזה רמזו בלשון הכתוב **חלקם בחיים, וצפונך, היינו הן אותן שבוחרין/כט** **חלקם בחיים דהיינו למלאות תאוותם בחיים חיותם בעוה"ז**. והן אותן שבוחרין ברב טוב הצפון דהיינו עוה"ב. וזהו לשון הכתוב **וצפונך שבוחרין בטוב הצפון דהיינו עוה"ב** כמו שכתוב (תהלים לא כ') מה רב טובך אשר צפנת ליראיך. **ושניהם הם בחי' מילוי בטן כנ"ל**, וזהו שאמר **חלקם בחיים וצפונך**: והטעם שעל שניהם נאמר **תמלא בטנם**. כיוון שאלו ב' הכתות הן הבוחרים בעולם הזה והן העובדין בשביל עוה"ב שהם בחי' **חלקם בחיים וצפונך כנ"ל** שניהם הם בבחי' **תמלא בטנם**, שרוצים למלאות בטנם ותאוותם, זה בעוה"ז וזה בעוה"ב, רק שזה הבוחר בעוה"ב הוא חכם יותר, שבוחר בעולם הבא דהיינו בעולם עומד הקיים והנצחי וממאס עוה"ז שהוא עובר וכלה.

וגם באמת בודאי טוב יותר הרבה לעבוד ה' אפי' אם עובד בשביל עוה"ב. אך אעפ"כ גם זה נקרא בחי' **מלוי בטן כנ"ל** כי כל לקיחה היא בחי' של מהות הסטרא אחרא/ל, שזה כל מהותה כמבואר בזוהר/כ"א שנקראת עלוקה הצועקת הב הבל/כ"ב, לכן אפילו מצווה שאדם עושה, אם סוף כוונתו לקבל ולא רק לתת, יש בזה בחי' של הצד האחר. ונקרא מילוי בטן כבהמה שכל היום עסוקה במילוי הבטן, ובחי' תאוות אכילה שהיא תאוה שמכניס לתוך גופו.

וזהו המשך הפסוק שם [כ"ג] **ישבעו בנים** דהיינו ששני הסוגים הראשונים שהם בחי' מילוי בטן **השביעה שלהם הוא בנים**, כי שביעה היא משל לסוף הדבר, כדרך העולם שכל עבודתם הוא כדי להשאיר בסוף, דהיינו בהסתלקותם **ירושה לבניו/ל"ד** (כפי שיתבאר לקמן שהרשע מוריש ממון והצדיק מוריש זכות מעשיו).

ובאמת מי שאינו איש קדוש ורודף אחר תאוות ומניח ממונו לבניו שמוליד שלא בקדושה, הוא כמו מי שמלכלך עצמו בטינוף ולוקח טינוף ומכסה על הטינוף. כי באמת ממון דקדושה הוא גבוה מאוד ויש בו כמה בחי' גבוהות וקדושות עליונות מאד, כמבואר במקום אחר [ל"ה] ראה תורה כג/ל"ו שהממון בשרשו הוא באור הצחצחות, ועל כן מבואר בתורה

כ"ח תהלים יז ד

כ"ט **ידוע שלשון בחירה** היא בין שני דברים שווים, ואע"פ שאינם שווים אם הם שוים אצלו בגלל תאוותו הגדולה זו גם בחירה. אבל מי שהוא תינוק שנשבה שלא יודע מהעולם הבא ואפילו יודע אבל חונק לרדיפת עוה"ז, לכאורה אין לו בחירה כל כך ולא עליו מדובר כאן. אבל מאידך בוודאין הוא שייך לשום כיתה אחרת, וגם הוא אמת מחלד כמו מי שבחר להיות מהכת הראשונה. וצ"ל שגם בו שייך לשון בחירה כיון שאביו כשעזב את דרך התורה בחר בשבילו. אבל באמת גם לתינוק שנשבה יש נשמה קדושה שמדי פעם שולחת לו רמזים אלא שהוא לא נרמז. אעפ"כ לא פשוט להבין מדת הבחירה שיש לו.

ל **עיינן אריכות** בזה במאמרו של רבי אליהו דסלר במכתב מאליהו ח"א עמ' 32 בקונטרס החסד פרקי הנותן והנוטל.

כ"א **בעשר מקומות. ועיין זוהר ח"ג דף פ.** (ישעיה נז יא) והכלבים עזי נפש לא ידעו שבעה והמה רועים לא ידעו הבין, כלומר יהוה מזדמנין אינון דאקרון עזי נפש, מאי טעמא, משום דלא ידעו הבין: והמה רועים, מאי רועים, אלין אינון מדברי ומנהגי לבר נש בגיהנם, לא ידעו שבעה, כמה דאת אמר (משלי ל טו) לעלוקה שתי בנות הב הב, בגין כך דאינון הב הב, לא ידעו שבעה, כלם לדרכם פנו, איש לבצעו מקצהו, דהא תיירי דגיהנם אינון: וכל דא מאן גרים להו, בגין דלא אתקדשו בהווא זוגא כמה דאצטריך, ועל דא כתיב, קדושים תהיו כי קדוש אני יהוה, אמר קודשא בריך הוא, מכל שאר עמין לא רעיית לאדבקא בי אלא ישראל, דכתיב (דברים ד ד) ואתם הדבקים ביהוה, אתון ולא שאר עמין, (ועל דא כתיב הכא קדושים) בגין כך (קדושים תהיו דייקא):

כ"ב **משלי פרק ל (טו) לעלוקה שתי בנות הב הב שלוש הנָה לא תשבענה ארבע לא אמרו הוין: (טז) שאול ועצר רחם ארץ לא שבעה מים ואש לא אַמְרָה הוין:**

כ"ג המשך הפסוק הנ"ל

לד **לבניו** – לכאורה צ"ל לבניהם. וצ"ע מדוע נקט לשון יחיד.

לז לעיל בלק"מ קטא תורה כג אות ה/; כה אות ד/; תורה נו אות ה, תורה נט, סח, טט.

לו **כמבואר תורה כג אות ה' – פי בְּאֵמַת יֵשׁ עוֹד תִּקְוִן לְתַאֲוֹת מְמוֹן, הֵינּוּ שֵׁיִסְתַּבֵּל לְשֶׁרֶשׁ, שִׁמְשֵׁם בָּא בְּלִ מְמוֹן וְכָל הַהִשְׁפָּעוֹת. וְעַל יְדֵי הַסְּתַבְּלוֹתָו שֵׁם, יִתְבַּטֵּל תַּאֲוֹתוֹ. כִּי שֵׁם בְּשֶׁרֶשׁוֹ, הִשְׁפַּע כְּלוֹ אֹרֶץ וְצַח וּמִצְחָצְחָה, וְתַעֲנוּג רִיחָנִי, וְאִין מִתְאַנֶּה (נ"א מִתְעַבֶּה כתי"י) אֶלָּא לְמַטָּה. וְמִי הוּא הַפְּתִי יְסוּר הַנָּה, לְהַשְׁלִיךְ תַּעֲנוּג רִיחָנִי, וְלִקַּח תַּעֲנוּג עֵב: אֲבָל לְזֹאת הַהִסְתַּבְּלוֹת, אִי אֶפְשָׁר לְבֹא, אֶלָּא עַד שִׁתְּקַן בְּרִיתוֹ...**

ס'ל^ו שיש השגות אלוקות שהן התבוננות גדול מאד שזוכים דייקא ע"י ממון רב, אבל זה בתנאי שהוא עשיר השמח בחלקו. כי מי שמנתק את הממון משרשו הקדוש, ומתאוה אל הממון עצמו הגשמי של תאוות עולם הזה אזי אצלו הממון הוא מותרות, כמבואר בסוף מעשה מבעל תפלה/ל^ח שהוא כצואה ממש, והביאור/ל^ט כי כל דבר שיש בו קדושה ומתנתק ממנה, הוא מסריח כצואה שהיה בה נצוצות קדושים וכשיוצאת מנותקת מהם היא מסריחה מאד. ועל כן הממון שמוריש רשע לבניו כיון שהוא ממון של תאוות ממון שמנותק משרשו, הוא כמו מה שנשאר מן האדם מותרות אחר שמילא תאוותו בעוה"ז כבהמה העסוקה במילוי הבטן שמותרותיו צואה.

והמותרות שמשאיר הרשע אחר כל תאוותיו הוא הממון שנשאר אחריו. והוא צואה ממש, כנ"ל כיון שהרשע מתאוה לממון עצמו ולא לשרשו שבקדושה, נעשה אצלו עבודה זרה ממש, מנותק מקדושה גבוהה מאד, כצואת אדם שעל כן מסרחת מאד יותר מצואת בהמה. כי בני חיי מזוני במזל תליא, דהיינו המזון שהוא פרנסה וממון משתלשל ובא לאדם ממקום קדוש וגבוה מאד, מכתר עליו, וכיון שבא לעולם הזה לרשע השקוע בתאוות ממון שמנתק אותו משרשו הקדוש הוא מסריח מאד כנ"ל.

ועל כן גם הבנים שאינם נולדים בקדושה כיון שגם הם משתלשלים מהמזל שבכתר עליון כנ"ל שבני חיי ומזוני במזל תליא, דהיינו שטפת ההולדה הנמשכת ממח האב, היא לבוש למוחין גבוהים מאד שנשפע לאב כדי להוליד, אבל כשהאב הוא רשע ומוליד בתאוות ניאוף, היא מנותקת משרשה הגבוה, על כן הבנים הנולדים ממנו הם ג"כ מותרות ממש כי הם באים ממותרות וסרחון ועכירת המוח של אב רשע שיוצא לחוץ ומזה נתהוו הבנים כי כנ"ל שהאב נמשך לו טפת הולדה ממקום קדוש ועליון בכתר עליון, והוא מנתק אותה מהקדושה ע"י שמשפיע אותה בתאוה רעה, על כן היא בחי' טפה סרוחה [מ] סרחון ממש [מא] מיד כשיוצאת ממנו. אע"פ שלשון טפה סרוחה נאמר במשנה באבות/מב^ו על כל אדם, שיזכור

וראה ריש תורה סח – (משלי י"ד): 'ואוהבי עשיר רבים'. וזה מחמת שהנפש באה ממקום עליון, שהממון בא ומשתלשל ומתהנה משם. כי בודאי התחלת המקום שמשתלשל משם הממון, הוא בודאי בחינת קדושה ונשפע קדוש.

ובלק"ה גניבה ב' ג' מבאר מוהרנ"ת שהממון בשרשו גבוה מאד בבחי' חד עינא דרחמי שזה בחי' אריך אנפין בחי' כתר כידוע

לו תורה ס' אות וא' דע שיש שבילי התורה, שיש בהם התבוננות גדול מאד. שאי אפשר לבוא להתבוננות הזאת, כי אם על ידי עשירות. כמו שבפסטי אורייתא 'אם אין קמח אין תורה' (אבות פרק ג), וצריך שיהיה לו על כל פנים פרנסה. כמו כן להתבוננות הזאת, שהוא גדול מאד, צריך שיהיה לו עשירות גדול מאד. שיהיה לו הון רב, ולא תחסר כל בה. כי צריך כל הון דעלמא, להתבוננות הזאת.

ל^ח עיין ספורי מעשיות סוף מעשה יב מבעל תפלה – ותכף כשנתנו להם מאלו המאכלים התחילו תכף להשליך את כספם וזהבם כנ"ל, וטמנו עצמן במחלות עפר מגדל הבושה. והעשירים הגדולים והאלקות הנ"ל, נתבישו ביותר. וגם הקטנים שהיו נקראים אצלם "חיות רעות" כנ"ל, נתבישו בעצמן גם כן, על שהיו עד הנה קטנים בעיני עצמן מחמת שאין להם ממון. כי עתה נתגלה שארובא, הממון הוא עקר הבושה. כי אלו המאכלים הנ"ל יש להם סגולה זו שמי שאוכל מהם ממאס בממון מאד. כי מרגיש סרחון הממון כמו צואה וטנוף ממש. ואזי השליכו אלילי כספם ואלילי זהבם. [כגון] ויטמאתם את צפוי פסילי כספך ואת אפודת מסכת זהבך תזרם כמו דוה צא תאמר לו. (ישעיה למ"ד) וכמו שכתוב (ישעיה ב): "ביום ההוא ישליך האדם את אלילי כספו ואת אלילי זהבו וכו' לחפר פרות וכו' לבוא בנקרות הצורים" וכו'. הינו שישליכו תאוות ממון שהיא עבודה זרה ממש. ויטמינו עצמן בחפירות וכו' כמבאר במעשה הנ"ל. כי הממון הוא מסריח כמו צואה ממש. כמו שכתוב: "תזרם כמו דוה צא תאמר לו". וכן כיוצא בזה. יכולים למצא כל דברי המעשה הנ"ל במקראות וכיוצא:

ל^ט עיין ספורי מעשיות סוף המעשה מבעל תפילה שמי שתיקן תאוות ממון אזי מרגיש בממון ריח סרחון ממש ולא יכול לסובלו עי"ש הרמו בפסוק צא תאמר לו שתאוות ממון כמו צואה. והריצ"ח ביאר (בתורה כג) שנקט שם צואה כי צואה הכוונה לדבר שהיה מחובר לקדושה והנתק והניתוק גורם לסרחון. וכמה שהיה מחובר לקדושה גבוהה יותר, כן הסרחון חזק יותר בהתנתקות כמבואר בליקוטי הלכות ק"ש שצואת אדם מסריחה יותר מצואת חיות. ולכן הממון כיון ששרשו במקום כל כך גבוה לכן כשבא לעוה"ז הוא מנותק משרשו, דהיינו מהמוחין שלו, אזי הוא מסריח מאד, ואין לו תקנה אלא ע"י שממשיך אליו את המוחין שלו משרשם באריך, וזה ע"י שתי לידות כמבואר בתורה כג, וכשמצליח כראוי אזי זוכה לבחי' שפע כפול. לכן דווקא הנופל לתאוות ממון כל כך מסריח, כי אוהו בממון ששרשו בתכלית הקדושה, ומנתק אותו משם לתכלית העורף והסרתה, כמבואר בלק"ה גניבה ב' ג' מבאר מוהרנ"ת שהממון בשרשו גבוה מאד בבחי' חד עינא דרחמי שזה בחי' אריך אנפין בחי' כתר, (כידוע שהכתר מתחלק לעתיק ואריך שעתיק נעקק מהברואים ואריך מתייחס אליהם) וזה מה שרבינו אומר בתורה כג אות ה' שהממון בשרשו צח ומצוחצח. ומבואר בפרדס רמ"ק בשער הצחצחות שזה למעלה מהספירות והיינו בכתר.

^מ אבות פ"ג

^{מא} עיין מעשה ז' בעטלעוס יום חמישי למה צחקו על טעם המחיק את המרובה שסיפר החכם הראשון.

כב משנה אבות פרק ג (א) עקביא בן מהללאל אומר, הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עברה. דע, מאין באת, ולאן אתה הולך, ולפני מי אתה עתיד לתן דין וחשבון. מאין באת, מטפה סרוחה, ולאן אתה הולך, למקום עפר רמה ותולעה. ולפני מי אתה עתיד לתן דין וחשבון, לפני מלך המלכים הקדוש ברוך הוא:

רע"ב (א) עקביא. מטפה סרוחה – טפת ש"ז ואע"פ שבשעת העבור אינה סרוחה שאינה מסרחת ברחם האשה עד לאחר שלשה ימים וכשתסריח אינו ראוי להזרע מ"מ קרי לה טפה סרוחה מפני שהיא קרובה להסריח מיד כשהיא חוץ למעי האשה. והמסתכל שבא מטפה סרוחה נצול מן הגאות. והמסתכל שעתיד לילך למקום עפר רמה ותולעה. נצול מן התאוה והחמדה אל הממון. והמסתכל שעתיד ליתן דין וחשבון פורש מן החטא ואינו נכשל בעבירה:

שפלותו שבא מטפה טרוחה, שם הכוונה שאחרי ג' ימים היא מסרחת ברחם ועי"ז מתהווה הולד/מגי, רבנו כאן אומר שטפת הולדה יוצאת מרשע היא ברוחניות מסרחת מיד כשיוצאת ממנו, כיון שהוא בתאוותו ניתק אותה משרשה בקדושה.

ובשביל זה נקראים הבנים עוללים שהוא לשון טינוף/מדי כי עולל פירש"י מהן מון/מין טינוף וליכלוך וכנ"ל ומי שמניח בנים כאלו הוא גנאי ובזיון כי הם בחינות מותרות וטינוף כצואה. ע"כ הוא כאילו רוצה לכסות אותם ולייפות אותם עם הממון, שהוא ג"כ מותרות גמור שנשאר אחר כל התאוות כנ"ל, וזהו הירושה שמשאיר להם אחר מותו. נמצא שמכסה בטינוף על טינוף

וזוהו המשך הפסוק הנ"ל **ישבעו בנים** דהיינו **שהשביעה** דהיינו סוף אכילתם את עולם הזה **שלהם הוא בנים שבשבילם הם מבלים ימיהם**. וזהו המשך הפסוק **הניחו יתרם לעולליהם** דהיינו שמכסים במותרות על העוללים שהם ג"כ בחינות מותרות כנ"ל, היינו הירושה שמניחים לבנים שבשביל זה מבלים/מיהי ימיהם כנ"ל.

והמשך הפסוק שם אני בצדק אחזה פניך וכו' דהיינו שדוד המלך אומר **אבל אני אין אני בוחר לעצמי מב' הכתות הנ"ל כ"א-כי אם לזכות** להיות מהכת השלישית הנ"ל, שלא חפצים בשום שבר, אפילו עולם הבא, אלא רק כמו שאמר בתהלים כז/ט"ו "אחת/י שאלתי מאת ה' וכו' **לחזות בנועם ה'** ולבקר בהיכלו" [יא].

תפארת ישראל - מאין באת, מטפה טרוחה, ואם כל הווייתך מיוסד על צואה רותחת, איך תוכל להתגאות, ואת"ל בזה שיום כל אדם, כולם מרקק כזה נבראו, עכ"פ כדי בזיון וקצף, שהמלך והלך כולם שוין, מתוך הטינופת הוציאו הווייתם להעולם, ואיך יתגאו תולעים כאלה:

רבינו בחיי - מאין באת מטפה טרוחה, בא לבאר שורש הווייתו והתחלתי מה הוא, וידוע כי הוא מן הדם הוא דם האשה הנקרא אודם, והדם הזה הוא חומר הגוף כמו העפר שהוא חומר לכל צמח וכשם שהצמח לא יצמח כי אם אחר התעפש העפר שהוא הדומן אשר על פני האדמה. כן שורש הוויית האדם אינו אלא מן הדם אחר שנעפש ונבאש, ואם כן היה לו לומר מדם טרוח ומה שאמר מטפה טרוחה נראה לומר כי מפני שהאדם נוצר משניהם מלובן האיש ואודם האשה שהוא הדם לכך לא אמר מדם טרוח אלא מטפה שהוא לשון כולל את שניהם, ולפי שהעיקר משניהם הוא הלובן שהוא הנותן צורה בחומר על כן הזכיר לשון טפה, שיש במשמעותו יותר על לובן האיש על שם הספה יותר ממה שיש במשמעו אודם סוף דבר היצירה שהיא משניהם אינה אלא אחר התעפושם, וכל הימים שהוא במעי אמו הוא ניזון מדם הטומאה, ועל גודל פחיתות הווייתו בראשיתו אמר מאין באת מטפה טרוחה.

מ"י כי כך טבע של כל צמיחת דבר חדש שנעשה ע"י שנרקב הגשמיות של הזרע. כמו זרע העץ שנרקב ורק אז מתחיל לגדול ממנו אילן חדש. (הארבנו בזה בתורה קע)

מד רבנו מביא ראייה מרש"י אע"פ ששם מדובר בלכלוך חיצוני שהתינוק מתלכלך מעפר, כנראה שכיון שנקרא על שם הלכלוך, משמע שזה לא רק חיצוני, אלא יש לתינוק בחי' של לכלוך גם מצד המהות, וזה בבנים שלא נולדו בקדושה.

מ"ה בתרלו ציין כאן (ברכות ח) ובתשכ"ט חק וציין (תהלים ח)

מ"ו ראה פרש"י תהלים ח' ב' עוללים לשון ועוללתי בעפר קרני ואיוב טז) וע"ש הלכלוך נקראו כל תינוקות עוללים:

מ"ז תהילים פרק ח (ב) יְדוֹד אֲדֹנָיִנוּ מִה אֲדִיר שְׁמֶךָ בְּכָל הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּנְהַךְ הוֹדֶךָ עַל הַשָּׁמַיִם: (ג) מפי עוללים וינקים יסדת עז למען צורךך להשבת אויב ומתנקם:

רש"י (ב) מה אדיר שמך - יותר מכדי כח מדת התחתונים לא היו התחתונים כדאי שתשרה שכינתך ביניהם. אשר תנה הודך על השמים - ראוי שתתנהו על השמים ואתה בענותך הגדולה יסדת עוז מפי עוללים ויונקים השרית שכינתך במקדש ותקנת להודות לך עוז מפי הלויים והכהנים שהם בני אדם גדלים בליכלוך, כעוללים ויונקי שדים, עוללים לשון ועוללתי בעפר קרני (איוב טז) וע"ש הלכלוך נקראו כל תינוקות עוללים:

מ"ח הלשון מבליים צ"ע. האם הוא לשון בלאי, או לשון הבל. והוא שייך רק על בני כת ראשונה שבאמת שורפים את הזמן שקבלו להבל וריק.

מ"ט תהילים פרק כז (ד) אחת שאלתי מאת יְדוֹד אוֹתָהּ אֶבְקֶשׁ שְׁבִתִי בְּבֵית יְדוֹד כָּל יְמֵי חַיִּי לְחַזוֹת בְּנֶעֱם יְדוֹד וּלְבַקֵּר בְּהִיכְלוֹ:
מצודות דוד (ד) שבתי - שאשב בבית ה' טוב לי. לחזות - לראות בנעימות תורת ה'. ולבקר - לדרוש בהיכלו בדבר מצות ה':
מצודות ציון (ד) ולבקר - ולדרוש כמו לא יבקר (ויקרא י"ג):

י' צ"ע משער הפסוקים להאריז"ל תהלים כז שמבאר אח"ת ר"ת א"י חיי עוה"ב תורה. משמע שכן ביקש שבר עולם הבא. ועיין חיד"א יוסף תהלים תהלים כז שמביא דברי האריז"ל אלה ומקשה מתענית ח. אתרתי לא מצלינן עי"ש מה שמתרץ. ועיין מלבי"ם שם - אחת שאלתי מאת ה' - איני שואל דברים רבים לפי התחדש הצרכים, שיתחדש לכל אדם בכל עת שאלה אחרת, רפואה, מזונות, הצלה מהאויב וכדומה, רק שאלה אחת שאלתי בעבר, ואותה אבקש תמיד בעתיד, כי בשאלה זו כלולים כל השאלות, והוא שבתי בבית ה' כל ימי חיי... עי"ש.

כ"א תהלים כז ד'

וזהו המשך פסוק הנ"ל תהלים יז "ממתים ידך ה' ממתים מחלד וכו' [כ] אני בצדק אחזה פניך וכו'"/, דהיינו שדוד המע"ה – המלך עליו השלום אמר אני איני עובד את ה' בשביל שכר עולם הבא, אלא רק לעשות רצון ה' תמיד, דהיינו שבחר לו רק לזכות בצדקות שלו דהיינו שבזכות המצוות וצדקות שעושה יזכה לחזות פני ה' ולהכיר הבורא ית' כי רק זה רצון ה' באמת. (ולקמן יבאר שעל כן גם לא מתכווין להשאיר זכות צדקתו לבניו כי גם זה בחי' הניחו יתרים לעולליהם הנ"ל)

וגם הבנים שהוא חפץ להשאיר כוונתו לא לטובת עצמו אלא רק בשבילו ית' בנים יראי שמים שגם כוונתם רק לעשות רצון ה' כנ"ל/כ"ג כדי להשלים כביכול צלם דמות תבניתו [כ] כי הבנים דקדושה הם גבוהים מאוד/כ"ד וכשארז"ל דהיינו רבי עקיבא בגמרא (יבמות סג ע"ב/כ"ג) כל מי שאינו עוסק בפ"ו כאלו ממעט את הדמות/כ"ג של צלם אלקים בעולם, כי אע"פ שכל אדם שנוגד מגלה דמות צלם בעולם, אבל כל אחד הוא גם חלק אחד מכלל הצלם, לכן רק כשייוולדו כל הנשמות/כ"ג יתגלה הצלם אלקים כולו בעולם/כ"ג, כי כשבא ונולד בן ירא שמים בעולם נולד ובא צלם אלקים כביכול ונשלם צלם דמות תבניתו וכנ"ל, שבנים דקדושה הם גבוהים מאד, ובפרט בן שזכה לצלם

^כ המשך הפרק הנ"ל תהלים יז טו

^כ מסתמא זה עיקר רצונו, אבל באמת גם מי שעושה בשביל שכר עולם הבא משלים את הדמות, ואפילו הפחות שבישראל כמבואר בלק"ה לקמן ראה הלכות פסח וברכות השחר לקמן.

^כ הלשון מנוסח הברכה רביעית משבט ברכות. וראה זוהר פנחס רע"ט רל"ט.

^כ לק"ה פסח הלכה ט סוף אות כח – וזה בחינת השלמות הקומה העליונה להשלים צלם דמות תבניתו, כביכול, על ידי רבוי נפשות ישראל, כי בחינת צלם אלקים הוא בחינת דעת ומחין, הינו פי יש' די'עה והשגה באלקותו יתברך שנקראת בחינת יד ויש השגה שנקראת רגל. וכן כל הרמ"ח אברים ושס"ה גידים. וכל אחד מיישראל הוא אבר מהשכינה. וכפי שרש נשמתו בן הוא צריך לגלות ולהמשיך בעולם חלק הדעת להודיע אלקותו יתברך בעולם. וכל מה שמתרביץ ישראל יותר, נתגלה הדעת יותר ונשלם צלם אלקים ביותר, דהיינו שנתגלה די'עת אלקותו יתברך בכל פרטי השגת הדעת שכלולים בבחינת קומת אדם, בחינת צלם אלקים. ועל בן הרצח שהורג נפש מיישראל ממעט הקומת על ידי שחסר חלק הדעת הקדוש שהוא מתגלה על ידי זה הנפש דיקא. ועל בן לא תרצח כנגד אביו, שהוא בחינת התגלות הדעת הקדוש להודיע אלקותו יתברך בעולם כנ"ל:

לק"ה גטין הלכה ד הלכות יבום וחליצה הכלולים שם באות ח' – וכל הדורות פאין לעולם בשביל זה להשלים צלם דמות תבניתו, כביכול, על ידי די'עתם אותו יתברך, כי אי אפשר להשלים זה הבנין הנורא דודר אחד, על בן צריכין להניח בנים פדי שישלים לפי בחינתו צלם אלקים, ועל בן פשאין לו ורע, אינו יכול לעלות לאור הפנים,

^כ יבמות דף סג: – אמר רבי אסי אין (משיח) בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף (פרגוד שחוצץ בין שכינה למלאכים ושם רוחות ונשמות נתונות שנבראו מששת ימי בראשית העתידות להנתן בגופים העתידים להבראות. והוא אוצר הנשמות) שנאמר (ישעיה נז–טז) כי רוח מלפני יעטוף ונשמות אני עשיתי. תניא רבי אליעזר אומר כל מי שאין עוסק בפריה ורביה כאילו שופך דמים שנאמר (בראשית ט–ו) שופך דם האדם באדם דמו ישפך, וכתוב בתריה ואתם פרו ורבו. רבי עקיבא (יעקב) אומר כאילו ממעט הדמות שנאמר (בראשית ט–ו) כי בצלם אלהים עשה את האדם וכתוב בתריה ואתם פרו וגו'. בן עזאי אומר כאילו שופך דמים וממעט הדמות שנאמר ואתם פרו ורבו. אמרו לו לכן עזאי יש נאה דורש ונאה מקיים, נאה מקיים ואין נאה דורש, ואתה נאה דורש ואין נאה מקיים, אמר להן בן עזאי ומה אעשה שנפשי חשקה בתורה אפשר לעולם שיתקיים על ידי אחרים. תניא אידך רבי אליעזר אומר כל מי שאין עוסק בפריה ורביה כאילו שופך דמים, שנאמר שופך דם האדם וסמיך ליה ואתם פרו וגו'. רבי אלעזר בן עזריה אומר כאילו ממעט הדמות, בן עזאי אומר וכו' אמרו לו לכן עזאי יש נאה דורש וכו'.

חיד"א פתח עינים – כל הנשמות שבגוף. פירש"י פרגוד שחוצץ בין השכינה למלאכים ושם רוחות ונשמות וכו' כיון רבינו להקדמה מפוארה שהיא סתומה בעין החיים ומבוארת בשערי קדושה בסוד הן אראלם צעקו חוצה ע"ש באורך.

^כ מהרש"א שם – כאילו שופך דמים כו' כאילו ממעט הדמות כו'. מבואר כי מי שאינו עוסק בפ"ו מחסר הנפשות מן העולם, וכאילו שפך דמן. וענין מיעוט הדמות נראה לפרשו כמ"ש הרא"ם כי אדם הראשון נברא בצלם ובחורתם של הקב"ה, כי הוא נברא ונעשה בכפו של הקב"ה, שנאמר 'ותשת עלי כפכה', אבל צלמי של שאר בני אדם, שלא נדפסו בכפו של הקב"ה, אלא בחותמו של אדם הראשון, אין נקראים צלם של הקב"ה, אלא דמות צלמו של הקב"ה, ולכן נקרא צלם אדם הראשון, דיוקנו של הקב"ה, וצלמו של יעקב נקרא דמות דיוקנו, בב"ב פ' ח"ה, וכתב הר"ן פ' הגזול צורת אדם נקראת דיוקני שהיא שנייה לקונה כו' כדכתיב כי בצלם אלהים גו' עכ"ל ע"ש ולזה מבואר שאמר שכל מי שאינו עוסק בפ"ו ממעט הדמות ר"ל שממעט דמות צלם של הקב"ה בעולם דהיינו צורת צלמו של כל אדם שהם אינם אלא דמות צלם של אדם הראשון ורש"י בחומש פי' נעשה אדם גו' כדמותנו להבין ולהשכיל עכ"ל ולפי זה יש לפרש ממעט הדמות כי הוא ממעט האדם מין מדברי ושכלי מהעולם שהוא מתדמה בו למלאכים העליונים וק"ל:

מאירי שם – שמא זה שהוא מונעו היה בא לתכלית שלמות ועל זה נאמר כאלו ממעט את הדמות רומז למה שאמר בצלם אלהים ברא אותו ר"ל בשכל ועתיד להדמות לעליונים אם יבא לתכלית שלמותו

^כ ראה יבמות סב. אין בן דוד בא עד שיכלו נשמות שבגוף. דהיינו באוצר הנשמות של מעלה. שנקרא גוף כי כולם כלולים בגוף אדם הראשון. ועיין מהרש"א נדה יג: על קושית התוס' על מאחז"ל שאם ישמרו ב' שבתות מיד נגאלין, ותרצו שיוולדו ששה בכרס אחת והקשה המהרש"א שעדיין זה לא מספיק, ותרץ שיוולדו צדיקים שכלולים מהרבה נשמות כמבואר במדרש אשה אחת ילדה ששים רבוא בכרס אחת, ואמרו שהכוונה למשה רבנו ששקול כנגד כל ישראל.

^כ ואע"פ שהם לא באין בזמן אחד.

דהיינו שיש לו דעת ומכיר את הקב"ה^{טו}. וקצת משמע מרבנו שבני כת הראשונה הנ"ל אין להם צלם אדם, אבל בלק"ה^{טז} מבואר שאפילו הפחות שבפחותים יש לו צלם אלקים לעניין זה. ובני הכת השניה יש להם צלם חלקי, ורק בני הצדיקים הגדולים הנ"ל להם יש צלם שלם. ואפשר שגם כלולים מכמה נשמות שבגוף כמבואר במהרש"א. וכולם משלימים לגלות את צלם דמות תבניתו ית' בעולם. ועיין ע"ח שער כו פ"א/כ"ו שבכל גלגול באים חלק מהניצוצין של הנשמה והם הצלם, וכמספר הניצוצין הם ימי חייו, אבל כמה מהניצוצין הוא יתקן זה תלוי באדם תלוי עד כמה נולד בקדושה כנ"ל.

וזהו המשך הפסוק הנ"ל "אני בצדק אחזה פניך אשבעה בהקיץ תמונתך", רוצה לומר **אשבעה** [טז] **דהיינו השביעה של בנים** דהיינו מה שמשאיר אחריו לבניו, דהיינו **בחי' ישבעו בנים** [טז] הנ"ל, הוא לא להשאיר להם את ממוני ירושה, ולא את זכות מעשי, אלא רק שאחזה פניך ואשבעה בהקיץ תמונתך דהיינו **שעיקר שביעתו של בנים** דהיינו בניו שישארו אחריו,

^{טו} שיח שרפי קודש – חלק ב עג – אמר רבנו: אין (מאיר על פני) האדם מקבל צלם אלקים לפני שלומד ומסים את כל הש"ס. (וע"ע לקמן בח"ג, סעיף רא שם הגרסא אין מאיר עליו). וכן הגרסא בשיש"ק החדש ח"ג אות תא – אין מאיר על האדם צלם אלקים וכו"

ספר המידות – ערך שנה חלק שני אות ב. על ידי רבוי השנה והתנומה, על ידי זה דוחפין אותו ממרכבה דקדושה, ונשתנה פניו, ונתקלקל צלם אלקים:

לק"ה פורים הלכה ו אות טז – פי על ידי הפעס נסתלק חכמתו ממנו שהוא צלם אלקים ונדמה לבהמה פי כל הוועס חכמתו מסתלקת ממנו, כמבאר כל זה היטב בהתורה שא"ל את ר' יוסי בן קיסמא וכו' (בסיומן נז)

לק"ה עבדים הלכה ב אות ב' – פי עקר הצלם אלקים צלם דמות תבניתו, כפיכחול, הוא אדם מהויל שהוא חתום בחותם אמת, אכל בשעה עולה חופה על הברית הוא בחינת שקר, כי אין זה צלם האדם כלל, כי כל זמן שהעלה בו הוא בעל מום גמור,

^{טא} **עיין לק"ה ברכת השחר** הלכה ג אות ה) פי אין זה דרך הענוה האמתית שיחזיק את עצמו לרשע גמור ח"ו, ולהקטין מעלת נפשו הקדושה. רק, אדרבא, צריך לידע ולהאמין שנפשו בשרשה היא גדולה ויקרה ונבה מאד מאד ואלפי אלפים ורבי רבבות עולמות בלי שעור תלויים בה וכמו שאמר רבנו ז"ל שאם היו מהפכין את האדם היו רואין שבכל גיד וגיד מגידי האדם תלויים אלפי אלפים ורבי רבבות עולמות. וכמבאר בשאר ספרים מגדל מעלת האדם שהוא בחינת צלם אלקים. ואפלו נפש הפחות שבפחותים של ישראל גם כן גבה מאד מאד, מכל שכן וכל שכן נפשות של בני תורה. ובפרט אותן שיש להם שכל גדול, כי כל מה שהשכל גדול ביותר הנשמה גבה יותר, כמו שאמר רבנו ז"ל, כי הנשמה היא השכל, כמו שכתוב (איוב ל"ב), "ונשמת שדי תבינם".

^{טב} **ראה ישמח ישראל** (שמות כג כו) את מספר ימיך אמלא: לרמוז אל מה שכתב הרב ז"ל (בע"ח שער כ"ו פ"א) וז"ל: "כבר ידעת מהתחלקות הנשמה לכמה ניצוצין, ובכל גלגול וגלגול באים מקצת מהם. וכפי מספר הניצוצין של הצלם ההוא הבא להשתלם עתה בגלגול זה כך הוא מספר ניצוצין שיש בצורה ההוא (פירוש לבוש הנרנח"י נקרא צלם והנרנח"י עצמם נקראים צורה כמו שכתוב בפרק הנוכח). לכן הצלם הזה נקרא "מדת ימי האדם" כי כמספר ניצוצותיו כך מספר ימי חייו. והימים אשר עשה בהם מצות נתקן ניצוץ אחד של הצלם ההוא, והיום שאין נעשה בו מצות נשאר פגום ניצוץ של הצלם ההוא שהוא כנגד היום ההוא. וכן על דרך זה נתקנים הכלים שהם המלבושים שיש בגן עדן הארץ, כל ניצוץ וניצוץ בכל יום ויום. ואמנם אי אפשר שיתלבש הצלם הזה בכלי מלבוש ההוא עד גמר תיקונו, ואז נפטר מעולם הזה והולך לגן עדן הארץ ומתלבש באותו הגוף העיקרי" עד כאן. וזה שאמר את מספר ימיך אמלא ר"ל כשתהלוך בדרכי ה' ובמצותיו חפץ מאד, אז אני מסייעך ויהיו כל מספר ימיך מלאים ר"ל מתוקנים, ולא יהיה בהם יום חסר ופגום שלא נתקן בחינת הניצוץ השייך לו, ועל דרך שאמר ז"ל הבא ליטרה מסייעין אותו.

^{טז} תהלים יז טו הנ"ל

^{טז} תהלים יז יד הנ"ל

הוא רק מה שהוא מקיץ ומעורר בזה תמונתו ית' בחי' צלם דמות תבניתו כנ"ל דהיינו שכל רצונו שישארו אחריו בנים קדושים כמוהו שרוצים רק את רצון ה' ית' ולהכיר ולדעת אותו ית' עד שיזכו לצלם אלקים שע"ז יתגלה צלם דמות תבניתו של הקב"ה בעולם הזה:

עד כאן ביאר את הסיפא של הפסוק ממתים מחלד וכו' דהיינו את הוכו'. ועתה חוזר לבאר את הרישא ממתים ידך ממתים מחלד. ומבאר שהרשעים הבוחרים עולם הזה מתים מחלד, דהיינו הקב"ה מניח אותם על הטבע, והם חיים עד שנגמרת הלחות שבהם, ואבד הכלת. כי בדרך שאדם רוצה לילך מוליכים אותו. אבל הבוחרים בעוה"ב הקב"ה משגיח עליהם ומענישם, כדי שלא יחסר להם מחלקם בעוה"ב. ולכן עפ"ר מתים לפני שנס ליחם.

ויש צדיקים כדוד המלך שלא עושים בשביל שכר עוה"ב אלא רק לעשות רצונו ית', ובהם לא נאמר ממתים, כי הם נקראים חיים/א"י גם בהסתלקותם. נמצא לרשע יש הרבה ימים וחלד, ולצדיק יש מעט ימים ולא חלד, ולצדיק השלם הרבה ימים בלא חלד. וראה חיד"א/א"י בשם מפרשים יש זקנה בלא ימים, וימים בלא זקנה, ויש זקנה וימים.

וזהו תחילת פסוק הנ"ל ממתים ידך ה' ממתים מחלד וכו', כי יש בני אדם שמתים מחלד דהיינו שהם מתים מיתה טבעית כיוון שהם נולדים בליחות שרשיית ושאר דברים כאלו שעל ידם ראוי להם לחיות מספר שנים כאלו והם מתקיימים וחיים כל אותן השנים עד שנפסק ונכָּלָה ליחותם [א"י/א"י] וחיותם והם מתים מחלד וזהו בחי' ממתים מחלד והם כת ראשונה הנ"ל:

ויש כת שניה הנ"ל שהש"י גוזר עליהם מיתה קודם זמנם בשביל עונש כדי שיקבלו ענשם בעולם הזה, ולא יחסר להם שכר עולם הבא, וזהו ממתים ידך ה' וכו' הנ"ל, ואלו בני הכת השניה ראוי להם עוה"ב מאחר שמתו קודם זמנם. כי הקב"ה מעניש אותם בעוה"ז, כדי שיקבלו שכרם בעוה"ב בשלימות. אבל בני הכת הראשונה הנ"ל שהם המתים מחלד הם בחי' בני עולם הזה שאין להם עולם הבא כי הם חיים ויְקִימִים בעוה"ז בלי שום עונש עד שמתים מחלד ע"י שמתייבש לחלוות גופם כנ"ל.

ודוד המע"ה-המלך עליו השלום אמר שמב' הכתות הנ"ל דהיינו בני עוה"ז ובני עוה"ב בשתייהן אינו רוצה. וזהו שאמר דוד המלך איני רוצה להיות לא מבני הכת השניה שהם ממתים ידך ה', ולא מבני הכת הראשונה, שהם ממתים מחלד, היינו לא מן המתים ע"י ה' ויש להם עוה"ב ולא מן המתים מחלד דהיינו בני עוה"ז

^א כמבואר בברכות דף יח. חייא ורבי יונתן הוו שקלי ואזלי בבית הקברות הוה קשדיא תכלתא דרבי יונתן אמר ליה רבי חייא דלייה כדי שלא יאמרו למחר באין אצלנו ועבשיו מחרפין אותנו אמר ליה ומי ידעי כולי האי והא כתיב והמתים אינם יודעים מאומה אמר ליה אם קרית לא שנית אם שנית לא שלשת אם שלשת לא פירשו לך כי החיים יודעים שימותו אלו צדיקים שבמיתתן נקראו חיים שנאמר ובניהו בן יהוידע בן איש חי רב פעלים מקבצאל הוא הכה את שני אריאל מואב והוא ירד והכה את הארי בתוך הבור ביום השלג (ויהי) בן איש חי אטו כולי עלמא בני מתי נינהו אלא בן איש חי שאפילו במיתתו קרוי חי רב פעלים מקבצאל שריבה וקבץ פועלים לתורה והוא הכה את שני אריאל מואב שלא הניח כמוותו לא במקדש ראשון ולא במקדש שני והוא ירד והכה את הארי בתוך הבור ביום השלג. איכא דאמרי דתבר גזיזי דברדא ונחט וטבל איכא דאמרי דתנא סיפרא דבי רב בימא דסיתוא והמתים אינם יודעים מאומה אלו רשעים שבחיהן קרויין מתים שנאמר ואתה חלל רשע נשיא ישראל ואי בעית אימא מהכא על פי שנים עדים או (על פי) שלשה עדים יומת המת חי הוא אלא המת מעיקרא:

^ב חיד"א חומת אנך על איוב פרק ל פסוק ב' - עלימו יאבד כלח. אפשר לפרש במה שפירשו המפרשים מאמרם ז"ל ואברהם זקן בא בימים יש לך אדם שהוא בזקנה ואינו בימים, ויש לך אדם שהוא בימים ואינו בזקנה, אבל כאן זקנה כנגד ימים וימים כנגד זקנה. דהכונה במה דאמרו בזהר הקדוש על פסוק ויקרבו ימי ישראל" דכל הימים שהאדם מסגל בהם תורה ומצות נתקנים הימים, ובעת פטירתו נאספים הימים שתקנם, ובלכתם ילכו עמו לאור באור החיים. והרשעים כל הימים שעשו בהם עבירות נפגמו ונדרחו ונתן עליהם את הדין, וז"ש יש לך אדם שהוא בזקנה שחי שנים רבות ואינו בימים שפגם ימיו ונדרחו. ויש לך אדם שהוא בימים שתקן בכל יום משני חייו בתורה ובמצות, אבל לא הגיע לזקנה ומת בקצרות שנים. אבל אברהם אבינו ע"ה היה זקן וכל ימיו מתוקנים וקדושים, והוא זקנה כנגד ימים, והכל מתוקן. ועל זה אמר ואברהם זקן בא בימים עכ"ד. ועתה איוב מדבר כנגד הרשעים דפגמו כל ימיהם ונדרחו וז"ש עלימו אבד כלח בשבילם מכח מעשיהם הרעים אבד כלח אבדה זקנה ובצרי להם הימים ואין לקרותם זקנים כי אין להם ימים ואבד שם זקנה מהם:

^א ספורנו שמת כג כו

^ב ספורנו (שמות כג כו) לא תהיה משכלה ועקרה. באופן שתוכלו ללמד את בניכם: את מספר ימיך אמלא. שתחיו כמדת השמן אשר בנר אלהים, והוא הלחות השרשי בתולדה. והפך זה יקרה על הרוב שימות האדם קודם שיכלה הלחות השרשי בחלאים, יקרו מרוע בחירה או מצד המערכת והיסודות. והנה במלאת לאדם מספר ימיו יראה על הרוב בנים לבניו ויוכל ללמדם, כאמרו והודעתם לבניך ולבני בניך ויתוקן בחיי הזקנים עניני הדורות, כמו שספר שקרה בענין לוי קהת ועמרם:

^א מתרלו - וקיימים

וזוהו שאמר דוד שם בהמשך הפסוק הנ"ל "חלקם בחיים וצפונך תמלא בטנם". היינו ב' הכתות גם הבוחרים לקבל שכרם "בחיים", וגם הבוחרים לקבל שכר "צפונך" דהיינו הצפון לעוה"ב כנ"ל בשניהם איני רוצה כיוון ששניהם בחי' תמלא בטנם בחי' לקיחה, היינו מילוי בטן בעוה"ז או בעוה"ב כנ"ל אבל אני דוד המלך/ו איני רוצה להיות מקבל, אלא צדיק חונן ונותן, כמו מלכו של עולם שרק נותן.

וזוהו המשך הפסוק הנ"ל ישבעו בנים והניחו יתרם לעולליהם כנ"ל – כנזכר לעיל שבני עולם הזה מולידים בנים מנותקים מקדושה ומשאיירים להם ירושה ממון של תאוות ממון מנותק משרשו בקדושה, נמצא מקשטים טינוף בטינוף. ובאמת גם מי שבוחר בעוה"ב ורוצה להשאיר זכותו לבניו/ו, דהיינו כיון שלא נהנה מעולם הזה, נשאר לו זכויות רבות לעולם הבא, והוא מבקש שיעמדו לבניו, גם זה בחי' ישבעו בנים והניחו וכו' דהיינו גם זה בחי' "הניחו יתרם לעולליהם" הנ"ל.

כי אע"פ שבניהם כן נולדים בקדושה ואביהם אין דעתו על ממון אלא שיעמדו זכויותיו לבניו, וכמבואר במדרש/ו שמי שרוצה עוה"ז אין לו זכויות לעולם הבא, אבל הרוצה עוה"ב יש לו זכויות והן עומדות לבניו אחריו, וכידוע שכל קיומנו הוא בזכות אבות/ו. אע"כ כשמתכוון לקבל זכויות וליתן לבניו יש בזה חסרון בדביקות והביטול לרצון לה' שהיא שלימות המדרגה כנ"ל שהיא הכת השלישית.

אבל אני דוד המלך בוחר לעצמי מב' הכתות/ו הנ"ל לא זו ולא זו, אלא כמ"ש שם בהמשך הפסוק/ו¹ אני בצדק אחזה פניך דהיינו שעם כל הצדקות שלי אזכה לחזות פני ה', אשבעה בהקיץ יתמונתך כנ"ל כי צריך לזה זכות גדולה, לזכות לביטול גמור במסירות נפש שכל חפצי כולו יהיה רק רצון ה'. על כן אין במחשבתי כלל שישארו לי זכויות לבני, אלא רק זכות לעשות רצון ה':

אין הכוונה שבאמת לא נשאר זכותו לבניו, אלא שזה לא נכנס בכונתו ומחשבתו כלל, כי כל מעייניו הם הביטול, והתכללות ברצוני ית'. אבל באמת עי"ז זוכה לעוד יותר שכר עוה"ב, וגם יותר זכות לבניו. וכמבואר במעשה הנסיעה של הבעש"ט לא"י/ו², שאמרו לו שכיון שביקש שיניי הטבע, איבד את העולם הבא שלו,

¹ זו מהות של מלך שנותן ולא מקבל, כמבואר בנדרים כד. ומודה רבי אליעזר בהאי נדרא הוי (ולא נדרי ורוזין) משום דאמר ליה (הנודר למורה) לאו מלכא אנא דמהנינא לך ואת לא מהנית לי. (ראה שם שוטנשטיין בשם אברהם מן ההר שדרכו של מלך לתת מתנות בלי לקבל תמורה)

² צ"ע גדול מה החסרון בלהשאיר זכות לבניו הרי כל קיומנו הוא בזכות האבות והצדיקים שהשאירו לו מזכויותיהם. וצ"ל שבמדרגה זו של הכת השלישית הרוצים רק לעשות רצוני ית' לחזות נעם ה' זה חסרון כשמתכוונים להשאיר זכותם לבניהם אבל אין הכוונה שלא נשאר אלא שמרוב דביקות זה לא מעניין אותם.

³ ילקוט שמעוני ויקרא פרק כו רמז תרעה – כתיב (משלי יא כא) "יד ליד לא ינקה רע וזרע צדיקים נמלט" אמר רבי פנחס העושה מצוה בעולם הזה והוא מבקש ליטול שכרו מיד ליד, "לא ינקה רע", רשע הוא, ואינו מניח לבניו כלום, כאינש דאמר הא סקא והא סלעא והא סאתא קום אכול לך. כך אילו בקשו אבות הראשונים שכר על מצות קלות שעשו בעולם הזה, מהיכן היתה זכות עומדת לבניהם אחריהם, ה"ד וזכרתי את בריתי יעקוב וגו'":

⁴ ראה לק"ה הכשר כלים הלכה ד אות ד' – ועל כן עקר קיום העולם הוא בזכות הצדיקים שוכני עפר, כמו שצאמר בזהר הקדוש, אלמלא תפלת הצדיקים שמתו שמתפללים על החיים לא הוי מתקיימא עלמא. ועל כן אפלו משה רבנו, עליו השלום, כשהתפלל על ישראל בקש בזכות אבות, כמו שצאמר, "זכר לעבדיך לאברהם וכו'". וכן עקר גאלת מצרים היה בכח עצמות יוסף, כמו שצאמר, "ויקח משה את עצמות יוסף עמו", כי בסוף הגלות מתגברת הסטרא אחרא ומתפשטת לארץ ולרחב כל כח בבחינת ויהי כי הקשה פרעה לשלחנו וכו', עד שאי אפשר להכניעה ולהשפיעה כי אם בכח הצדיקים שנסתלקו, שהם גדולים במיתתן יותר מבחינתם, שעולים עד אין סוף וגומרים ישועות ישראל בשלמות. מה שלא היו יכולים בחייהם, בפרט עתה בסוף הגלות האחרון הארץ המר הזה, שאין לנו על מי להשען כי אם על אבינו שבשמים ועל זכות וכו' של הצדיקי אמת שוכני עפר וכו' ל. וכמו שצאמר, "טובתי כל עליך לקדושים אשר בארץ המה ואדירי כל חפצי כם"

ולק"ה פסח הלכה ו אות ה' – פי על ידי הנדר שגדרו וקיימו בקרבנות הפסחים שהקריבו, על ידי זה זכו להעלות האמונה הנפולה כנ"ל, שזהו עקר יציאת מצרים כנ"ל. ועל ידי זה התנוצצו בהם אורות האבות, פי כל יציאת מצרים היה בזכות אבות כנזכר בפסוקים רבים.

⁵ אבל אני בוחר לעצמי מב' הכתות – צ"ע הרי דוד המלך לא בוחר אחת מהן, אלא דבר שלישי, ואין זה בחירה מב' הכתות.

⁶ תהילים פרק יז (טו) אני בצדק אחזה פניך אשבעה בהקיץ תמונתך:

רש"י (טו) אני בצדק אחזה פניך – לעתיד, או בצדק אחזה פניך משפטי הוצא מלפניך והצדקות שבידי אחוז ובהם אחזה פניך. אשבעה בהקיץ תמונתך – אשבעה מראיית תמונתך בהקיץ המתים משנתם. ל"א אשבעה מראות פניך בהקיץ המת' משנת' שה' בדמות תמונתך שכן נאמר כי בצלם אלהים עשה את האדם (בראשית ט):

⁷ מתוצר- תמונתך

⁸ שיש"ק ח"ב אות שו – ...אחר שערך חצי הסדר פנה אל העשירי וזווגו ואמר להם: "יודע אני עבור מה באתם הנה וכבר נושעתם". תיכף אחר שאמר מלים אלו עלה בעלית נשמה בהתדבקות נפלאה וראו בו התאמצות נוראה ולא ידעו על מה ולמה זה, וכך בתוך השהיות שמעי איה שהפטייר ואמר: "אם כן אעבוד את ה' ותברך בלי עולם-הבא", ואחר-כך ראו שמחה ואור גדול על פניו ונתעורר מדבקותו, וספר שבעת שברכם שזכו בבנים התעורר עליו קטרוג גדול בשמים היות שזוג זה עקרים הם מבטן ומלידה ולא היה באפשרותם כלל ללדת ועתה מחמת ברכת הבעל-שם-טוב שברכם צריכים לשנות עבורם את הטבע לגמרי, ומשום קטרוג זה נזרו

כשאמר ששמח לעבוד את ה' בלא שכר עוה"ב, אזי החזירו לו. גם עיין חיי מוהר"ן סימן צא/י' מהחלום של רבנו שאמרו לו שאין לו עוה"ב ואפילו בגהנם לא יהיה לך מקום להיטמן, ונזכר במעשה הנ"ל של הבעש"ט וכו'.

ועכ"ז – ועם כל זה טוב מאוד ט"ו אפי' מי שעובד בשביל עוה"ב:

וגם טוב להשאיר זכותו לבניו כמובא [ט"ו] /י' שאין לאדם לקבל כל שכרו רק ישאיר מזכותו לבניו אחריו : לכאורה משמע שטוב להשאיר זכותו דווקא אבל לא ממונו, ואע"פ שהוא מבני הכת השניה שהממון שלהם אינו טינוף הנ"ל כי נותנים לצדקה, שעי"ז ממונם מתוקן כמבואר בתורה כג ונתורה כט שצדקה מתקן את הממון, וגם בניהם נולדים בקדושה כנ"ל. וצ"ע א"כ מדוע שלא ישאיר להם גם ממון ירושה. ובאמת מבואר בגמרא/י' שהאב לא צריך לדאוג להשאיר ירושה לפרנסת בניו, וטוב יותר שיעשה צדקה ומצוות בממונו. אבל ראה לק"ה/י' שמוהר"ן מת' מבאר שהוא תיקון גדול לאב ע"י הירושה שמוריש לבניו אם הם צדיקים/י' שעושים בו צדקה.

רק שהצדיקים השלימים אוהבי ה' באמת כגון דוד וכיוצא אין בוחרים בכל זה כלל ואין רוצים לא בעוה"ז ולא בעוה"ב ולא להשאיר זכותם וצדקתם לבניהם דהיינו שזה לא נכנס במחשבתם, כי כל חפצם רק למלאות רצונו ית' ולזכות לביטול ודביקות בו ית' ומחשבתם בהשגת אלוקות, וכנ"ל :

למעלה שיאבד הבעל – שם טוב את שכר עולם הבא לגמרי, כששמע זאת הבעל – שם טוב נענה ואמר בשמחה "אם פן אעבוד את ה' מעתה ללא שכר עולם הבא", וכך אוכל לעבדו ללא שום פניה כלל וכלל, כשאר בשמים מסירותו שמוסר נפשו עבור עבודתו יתברך במסירות – נפש כזה, פסוק ואמרו שיזכה שוב לעולם הבא, וגם זוג עקרים אלו יזכו לבנים, ומוזה בא לו שמחה ואור גדול בפניו.

י' חיי מוהר"ן – אות צא ושוב קרא אותי הזקן הנ"ל לדבר עמי והלכתי עמו והתחיל שוב לדבר כנ"ל, איך עשית פזאת איך אין לך בושה. הא אפלו בגיהנם לא יהיה לך מקום להטמן שם כנ"ל. אמרתי לו אם היה אומר לי פזאת אדם מבני עולם העליון הייתי מאמין לו. השיב אני משם, והראה לי דבר שהוא משם: ובא על דעתי המעשה של הבעל שם טוב זכרונו לברכה הידוע, ואז היה סבור הבעל שם טוב זכרונו לברכה גם פן שאין לו עולם הבא, ואמר אני אוהב את השם יתברך בלי עולם הבא. והשלכתי את ראשי לאחורי במרירות גדול מאד. וכאשר השלכתי את ראשי כך, באו אלי ונתקבצו אלי כל הנזקרים למעלה שאמר לי הזקן להתביש מהם, הינו זקני והאבות וכו' וכו' ואמרו לי הפסוק (ישעיה ד), "ופרי הארץ לגאון ולתפארת", ואמרו לי, אדרבא, נהיה מתפארים בכם: והביאו לי כל האנשים שלי ובני גם בני נפרדו ממני בתחלה בעת הנ"ל) ודברו על לבי דברים כאלו ההפך מהנ"ל:

ס' מתוצו - מאד

י' עיין ילקוט שמעוני וקרא פרק בו רמו תרעה. גם עיין לק"ה נחלות א' ב' שעי' הירושה לבנים צדיקים נעשים לבושים לאביהם. ועיין עירובין נד. שטוב לעשות צדקה ונצוות כממונו מלהשאיר ירושה לבניו

י' באר מים חיים לך לך (טו ג) כי דרך הצדיקים להשאיר זכותם לבניהם (כמו שאיתא בתורת כהנים מובא בילקוט רמז תרעה"ה) עכ"ל. וראה ילקוט שמעוני וקרא פרק בו רמו תרעה – כתיב (משלי יא כא) "יד ליד לא ינקה רע וזרע צדיקים נמלט" אמר רבי פנחס העושה מצוה בעולם הזה והוא מבקש ליטול שכרו מיד ליד, "לא ינקה רע", רשע הוא, ואינו מניח לבניו כלום, כאינש דאמר הא סקא והא סלעא והא סאתא קום אכול לך. כך אילו בקשו אבות הראשונים שכר על מצות קלות שעשו בעולם הזה, מהיכן היתה זכות עומדת לבניהם אחריהם, הו"ד וזכרתי את בריתי יעקוב וגו'.

יומא דף פז. אשריהם לצדיקים לא דיין שהן זוכין אלא שמזכין לבניהם ולבני בניהם עד סוף כל הדורות שכמה בנים היו לו לאהרן שראויין לישרף כנדב ואביהוא שנאמר הנותרם אלא שעמד להם זכות אביהם. או להם לרשעים לא דיין שמחייבין עצמן אלא שמחייבין לבניהם ולבני בניהם עד סוף כל הדורות הרבה בנים היו לו לכנען שראויין ליסמך כטבי עבדו של רבן גמליאל אלא שחובת אביהם גרמה להן.

י' עירובין דף נד. אמר ליה רב לרב המנונא בני אם יש לך היטב לך שאין בשאל תענוג ואין למות התמהמה ואם תאמר אניח לבני חוק בשאלו מי יגיד לך בני האדם דומים לעשבי השדה הללו נוצצין והללו נובלין.

רש"י – מי יגיד לך – אם נשאר בידם, שמא יאבדוהו: הללו נוצצין – כלומר כשהן גדילין גדילה פרנסתן ועושרן עמהן, ואינן צריך להדאג עליהן:

נחלת יעקב פרשת כי תבא (דברים כח מז) בשמחה ובטוב לבב מרוב כל. היינו שירים מברכת ה' עליו לעבודת ה', כענין אומרם ז"ל (עירובין נד ע"א) אמר ליה רב לרב המנונא בני אם יש לך היטב לך שאין בשאל תענוג כו', ואם תאמר אניח לבני חוק בשאלו מי יגיד לך בני אדם דומין לעשבי השדה הללו נוצצין והללו נובלין. ולכאורה אין לזה הבנה, דכיון שהוא אומר שרוצה להניח לבני חוק, מה מתרין במה שאומר הללו נוצצין, הלא הוא בעצמו אומר כן כיון שרואה שימות ובניו ישארו רוצה להניח לבני חק. ורואה אני בכוונה בזה, דהנה בצמחי השדה יש שני מינים, א' שזורעין וצומחים, וא' שגדל מעצמו. והנה אותן שזורעין וצומחים כגון כל מיני תבואה צריך לשייר מאותו המין כדי שיהיה לו מה לזרוע אחר כך, כי אם לא ישייר על הזריעה לא יהיה לו בשנית כלום, נמצא שהתבואה השניה יש לה עזר מהתבואה הראשונה. משא"כ העשבים הצומחים בעצמם, יכול לכלות הראשונה מכל וכל, כי להשניה אין לה עזר מהראשונה. וזה שאמרו ז"ל יש לך היטב לך, כלומר עשה צדקה ושאר מצות בממונך במה שייטיב לך ולא תאמר אניח לבני חק, כי אין לבנים עזר מאבות, כי בני אדם דומין לעשבי השדה כלומר לעשבים שאינם נורעין, ואין לאחרונים עזר מראשונים, כמו כן אין לבנים עזר מאבות, והכל תלוי במזל או בהשגחה:

י' לק"ה נחלות הלכה א אות ב' – וביותר נתתקן פשמיני ירשה לבנים שעל ידי זה שגניו מקבלין ממונו והם מתקנים אותו בבחינת תקון הכללי שהוא בחינת תקון הבגדים כנ"ל בבחינת צדק לבשתי. כי תקון הממון על ידי צדקה כנ"ל, אזי על ידי זה נתלבש נשמתו בבחינת בגדים לבנים, כי זה עקר תקון המת שיהיה לו לבוש לנשמתו כדי שייכול לעלות לחוות בנעם ה' וכו' כמובא.

כ' יש שיחה של אנ"ש שבני אדם משאירים ירושה לבניהם שמא יהיה אחד שראוי לה וגם הבן משאיר לבניו ושואל מתי יבוא הבן הראוי באמת

צ"ע משמע שמרוב דביקות אין דעתם כלל על חסרונות העולם הזה של בניהם, לכן לא חושבים להניח זכותם לבניהם, וקשה הרי הצדיק נקרא "כי כל בשמים ובארץ" לומר שאדרבה הוא הצדיק יסוד עולם המחבר שמים וארץ, כלומר אע"פ שמחובר לשמים, הוא גם מונח בחסרונות אנשי הארץ. ובוודאי דוד המלך כיון שהיה מלך, עסק בכל עניני העולם הזה של עם ישראל בכלל ובפרט. ובאמת אין הכוונה שהצדיק בשמים ובארץ לסרוגין, אלא הכוונה שבכל פרט בארץ רואה את שרשו בשמים, ובוודאי כואב את סבל בני העולם (אפילו יותר מהאדם עצמו/כ"א) אבל לא בעינים של אותו אדם אלא במבט כולל, שכלול בו הסיבה בשרש וההשתלשלות שלה בארץ וכיצד להמתיק את הדין מאותו אדם הסובל.

עד כאן ביאור חברותא לתורה לז תנינא

^{כא} עיין שיחות מוהר"ן - אות קפח - אמר: שפליאה בעיני אם מביאין פדיון לאחד ומספרין לו צערו, כגון: מחולה וכיוצא בשאינו מרגיש הצער והיסורין כמו החולה בעצמו וכו'. והיוצא מדבריו הוא שהוא מרגיש הצער והיסורין כשבאין לפניו שיתפלל על החולה וכיוצא כמו החולה בעצמו ממש. וכן נשמע מפיו כמה פעמים. ואמר: בתחלה הייתי מבקש מאתו יתברך שאהיה מרגיש צער ויסורין של ישראל, כי לפעמים היה אחד בא וספר לי צערו ולא הייתי מרגיש הצער והייתי מתפלל שארגיש צערו של ישראל. עכשו כשאחד מספר לי צערו אני מרגיש בעצמי הצער יותר ממנו. וממש נוטפין ממני הדמים מגדל הצער שאני מרגיש יותר ממנו. כי הוא יכול לחשב מחשבות אחרות ולשכח הצער, אבל אני מרגיש מאד כנזכר לעיל. ואמר לאחד מאנשיו שבקש אותו שלא ישכח אותו, ענה ואמר: איך אפשר לשכח אחד מכם? הלא כל אחד ואחד יש לו אצלי מקום בלבי: